

AFRIKA

I FINLANDS UTVECKLINGSPOLITIK

Finlands utvecklingspolitiska ramprogram

Förord

Finlands utvecklingspolitik och utvecklings-samarbete har traditionellt fokuserat på Afrika. Utrotandet av fattigdom och främjandet av hållbar utveckling i enlighet med FN:s millenniemål förutsätter ett fördjupat samarbete och partnerskap på bred bas med Afrika. Det tätare partnerskapet stärker också Afrikas jämbördiga deltagande i internationell växelverkan och global utveckling. De afrikanska länderna bär redan sin del av det globala ansvaret i och med att majoriteten av kontinentens flyktingar får asyl i något av länderna i regionen. Arbetskraftens rörlighet mellan afrikanska länder har skapat välstånd i både utgångs- och mottagarländerna. Vissa av kontinentens länder deltar också i finansieringen av internationellt utvecklingssamarbete.

Ramprogrammet "Afrika i Finlands utvecklingspolitik" har som mål att skapa en strategisk referensram för arbetet genom att stärka partnerskapet mellan Finland och Afrika med utvecklingspolitiska medel. Afrikaprogrammet bygger på statsrådets utvecklingspolitiska program och styr hur detta omsätts i praktiken.

Utgångspunkten för ramprogrammet är de afrikanska ländernas utvecklingsmöjligheter och -utmaningar samt Finlands möjligheter att ge mer värde åt de nationella och internationella utvecklingsansträngningarna. Programmet drar upp riktlinjerna för Finlands växande stöd till Afrikas egna utvecklingssträvanden och styr Finlands deltagande i de diskussioner som förs på internationella fora.

Ramprogrammet stöder Finlands ansträngningar att snabbt svara på de nya utmaningar för Afrika som uppstår på grund av globala förändringar, främst problem som orsakas av den globala ekonomiska och finansiella krisen, klimatförändringarna och matkrisen. I programmet granskas Afrika ur ett helhetsperspektiv i vilket koherens, komplementaritet och effektivitet är de centrala principer som styr verkställandet.

*Minister Paavo Väyrynen
besökte Tanzania år 2007.
Foto: Satu Santala.*

*Paavo Väyrynen
Utrikeshandels- och utvecklingsminister*

Inledning

Det finns inte bara ett Afrika. Kontinentens 53 stater uppvisar stora skillnader i fråga om naturresurser och demografi samt politiskt, geografiskt, etniskt och kulturellt. De afrikanska länderna har ingen enhetlig utvecklingshistoria och deras aktuella utvecklingsutmaningar är inte sammanfallande.

Merparten av länderna har de senaste decennierna undergått en betydande ekonomisk och social utveckling. Trots den positiva utvecklingstrenden är Afrika den av utvecklingskontinenterna där det enligt olika bedömningar är svårast att uppnå FN:s millenniemål. Enligt FN:s uppföljningsrapport av år 2008 tros inget afrikanskt land uppnå samtliga millenniemål före den utsatta tidsgränsen. Den globala ekonomiska och finansiella krisen försvårar Afrikas utvecklingssträvanden ytterligare och hotar t.o.m. redan gjorda framsteg.

Afrika präglas av många utvecklingsproblem som är typiska för hela världsdelen. Dessa är bl.a. fattigdom av många olika orsaker, ojämna inkomstfördelning, brister i förvaltningen och ohållbart bruk av naturresurser. Afrika söder om Sahara är särskilt sårbart inför klimatförändringen. Jordbruket har låg produktivitet och produktionen räcker inte till för att trygga befolkningens näringsbehov. Befolkningens utbildningsnivå och hälsotillstånd är jämförelsevis sämre än i majoriteten av de asiatiska och latinamerikanska länderna. Flera afrikanska länder lider av långsam demokratiutveckling, utbredd korrup­tion och utsatta minoriteter. Den begynnande ekonomiska utvecklingen hämmas av bristande infrastruktur. Stora områden i Afrika är drabbade av

väpnade konflikter och deras följdverkningar, t.ex. okontrollerad migration och flyktingströmmar. Bakom konflikterna ligger ofta problem som handlar om naturresursernas begränsade tillräcklighet och kontrollen över dem. Överlappningar mellan organisationer och institutioner som stöder regional utveckling och integration samt deras reducerade handlingsförmåga hämmar utvecklingen av det mellanstatliga samarbetet.

I det utvecklingspolitiska ramprogrammet indelas de afrikanska länderna i sex regionala grupper. Indelningen återspeglar den gruppering som tillämpas i verkställandet av Finland utvecklingspolitik och samarbete.

- **Nordafrika och Medelhavsregionen:** Egypten, Libyen, Tunisien, Algeriet, Marocko, Västsahara
- **Västafrika:** Mauretaniens, Mali, Niger, Nigeria, Benin, Togo, Ghana, Burkina Faso, Elfenbenskusten, Liberia, Sierra Leone, Guinea, Guinea-Bissau, Senegal, Gambia, Kap Verde
- **Centralafrika:** Tchad, Centralafrikanska republiken, Republiken Kongo, Gabon, Kamerun, Demokratiska republiken Kongo, Angola, Sao Tomé och Príncipe, Ekvatorialguinea
- **Östafrika:** Uganda, Kenya, Tanzania, Malawi, Madagaskar, Seychellerna, Komorererna, Mauritius, Burundi, Rwanda
- **Afrikas horn:** Eritrea, Etiopien, Djibouti, Somalia, Sudan
- **Södra Afrika:** Namibia, Sydafrika, Botswana, Lesotho, Zimbabwe, Zambia, Swaziland, Moçambique.

1.

Mot en hållbar utveckling i Afrika: aktuella möjligheter och utmaningar

1.1 Ekonomiskt hållbar utveckling

En balanserad **ekonomisk tillväxt** som även gynnar fattiga och sårbara befolkningsgrupper är grundförutsättningen för att minska den utbredda fattigdomen i Afrika. Under de senaste tio åren har flera afrikanska länder uppvisat en betydande ekonomisk utveckling. Enligt Internationella valutafonden IMF:s bedömning var den ekonomiska tillväxten i Afrika nästan 6 procent år 2007. Afrikas ökande deltagande i internationella handel och integrering i den internationella ekonomin samt utnyttjandet av ny teknologi har gett fart åt tillväxten. En betydande del av tillväxten har kommit i form av ökade exportintäkter för oljeexporterande länder. Bakom tillväxten ligger även större global efterfrågan på andra råvaror, som till stor del beror på Kinas och

övriga asiatiska länders starka ekonomiska tillväxt. De afrikanska staternas makroekonomiska reformer, däribland stärkandet av den offentliga förvaltningen, har bidragit till utvecklingen. Den positiva utvecklingstrenden har i sin tur bidragit till social utveckling och minskad fattigdom. Den del av befolkningen som lever i extrem fattigdom har minskat under 2000-talet. I många afrikanska länder har barnens skolgång ökat och barndödligheten minskat.

Till följd av den globala ekonomiska och finansiella krisen har den ekonomiska tillväxttakten dock snabbt avtagit. Klimatförändringarna utgör ytterligare ett hot mot den ekonomiska utvecklingen. Enligt en färsk prognos av IMF (april 2009) kommer den ekonomiska tillväxten i Afrika söder om Sahara att sjunka till 1,7 procent år 2009. Detta underskrider den miniminivå som befolkningstillväxten förutsät-

Recessionen i världsekonomin återspeglas i Afrika

Enligt Afrikanska utvecklingsbankens prognos försvinner t.o.m. 65 procent av värdet av exporten år 2009 för de afrikanska länderna söder om Sahara. I och med fallande världsmarknadspriser på mineraler bedöms exportinkomsterna och investeringarna minska i bl.a. följande afrikanska länder: Demokratiska republiken Kongo, Zambia, Sydafrika, Centralafrikanska republiken, Kamerun, Gabon, Senegal, Mauretaniens, Niger och Guinea. Textilindustrin har problem i bl.a. Madagaskar och Lesotho, medan fallande inkomster av turism har observerats i bl.a. Kenya, Egypten och Seychellerna.

Snabbast har den ekonomiska krisen påverkat penningförsändelserna från migrerande arbetare. Penningströmmen till Afrika från migranterna beräknas uppgå till över 38 miljarder USD per år. Enligt Världsbankens bedömning minskar penningförsändelserna med 5–9 procent i genomsnitt, dvs. som värst med över 3,4 miljarder USD i Afrika enbart år 2009. Det-

ta är särskilt signifikant för länder där migranternas penningförsändelser har stor betydelse för samhällsekonomin. Sådana afrikanska länder är bl.a. Lesotho, Sierra Leone, Kap Verde, Senegal, Togo, Guinea-Bissau, Uganda, Gambia, Nigeria, Kenya och Benin. I flera länder är värdet av penningförsändelserna mångdubbelt större än det utvecklingsbistånd som länderna erhåller. Att penningförsändelserna minskar återspeglas direkt i hushållens välfärd eftersom familjerna ofta använder dessa inkomster till mat, utbildning och hälsovård.

Dessutom har den ekonomiska krisen en direkt inverkan på utländska investeringar och bedöms även påverka utvecklingsfinansieringens storlek. Biståndsfinansieringen minskar om nivån bestäms i relation till biståndsgivarnas bruttonationalinkomst (BNI) emedan BNI förutspås sjunka i alla industriländer. För att biståndsvolymer ska bibehållas krävs en ökning av biståndet i relation till BNI.

ter och är långt ifrån den nivå som krävs för att nå FN:s millenniemål. Recessionen i världsekonomin bedöms få större konsekvenser för Afrika än andra utvecklingskontinenter.

Trots det senaste decenniets positiva utvecklingstrend är Afrika alltjämt den fattigaste världsdelen, där 40 procent av befolkningen lever i extrem fattigdom. 12 procent av jordens befolkning finns i Afrika, men världsdelen producerar endast ca en procent av världens sammanlagda BNP.

Lantbruket har en avgörande betydelse för utrotandet av fattigdomen i Afrika. 70 procent av arbetskraften är sysselsatt inom lantbruket, som står för 35 procent av kontinentens BNP och för 40 procent av exporten. Cirka 80 procent av jordbrukarna

i Afrika är småbrukare, varav en stor del är kvinnor. **Skogsbruket** är en väsentlig del av landsbygdsnäringarna och många skogsprodukter har stor betydelse för den lokala ekonomin.

Ett hållbart och rättvist bruk av skogstillgångarna har stor betydelse för minskning av fattigdomen även globalt eftersom skogar och skogsprodukter påverkar 1,2 miljarder människors liv, särskilt inom de fattigaste befolkningsgrupperna. Skogen har stor betydelse för afrikanska kvinnors och minoriteters dagliga utkomst. Skogarna och jordbruket är också mycket viktiga i bekämpningen av klimatförändringar eftersom de upprätthåller ekosystemet och naturens mångfald samt skyddar jordmånen och avrinningsområden från erosion.

En **fungerande privat sektor** är motorn i de afrikanska ländernas ekonomiska utveckling och en grundförutsättning för minskad fattigdom. Den privata sektorn har en avgörande betydelse för sysselsättningen, särskilt med tanke på den snabba befolkningstillväxten och behovet att skapa nya arbetstillfällen. Att utveckla den privata sektorn är nödvändigt även för att kunna tillvarata utvecklingsmöjligheterna inom jordbruket. Låga jordbruksinvesteringar och icke-fungerande marknader inklusive bristande produktions- och distributionskedjor bidrar till jordbrukets låga produktivitet och livsmedelsotryggheten. Integrationen av ekonomi och handel ökar och utjämnar livsmedelsefterfrågan och utbudet. När producenternas marknadsläge förbättras ökar också deras inkomster. Afrika behöver få stöd region- och landsvis för att stärka den privata sektorns verksamhetsförutsättningar, företagande och kompetens, god samhällsstyrning, infrastruktur och förutsättningar för produktion i länderna. Utveckling av data- och informationstekniken och stöd för dess omfattande ibruktage samt utveckling av hållbar energiproduktion utgör centrala delar av ansträngningarna för att stärka den ekonomiska infrastrukturen och den privata sektorns verksamhetsförutsättningar.

Stärkandet av de afrikanska ländernas **handelsförmåga** är en annan grundförutsättning för stabil ekonomisk tillväxt i denna världsdelen. Vad handeln beträffar är verksamhetsbetingelserna sämre i Afrika än på andra utvecklingskontinenter. Öppna marknader och öppen konkurrens saknas i stor utsträckning. Afrika erbjuder emellertid växande möjligheter som handelspartner. Många ledande industriländer och tillväxtekonomier, t.ex. USA, Japan, Kina och Indien, har stärkt sina handels- och investeringsrelationer med de afrikanska länderna. Världsdelens största handelspartner är EU. Att integrera Afrika i den internationella ekonomin och utnyttja de möjligheter som globaliseringen erbjuder kräver dock både starkt nationellt engagemang och koherenta stödåtgärder av det internationella samfundet. Utöver utvecklingen av produktionskapaciteten och infrastrukturen behöver länderna stöd i den egna handelspolitiken och i utrikeshandelsfrågor. Det är nödvändigt att utveckla förutsättningarna för handel så att länderna kan dra nytta av befintliga avtal, få ut sina produkter på exportmarknaden och utöka sitt marknadsområde.

1.2 Samhälleligt hållbar utveckling

Regeringens utvecklingspolitiska program betonar att stabila samhällsförhållanden och bred säkerhet är grundförutsättningar för all utveckling. En balanserad människorättsbaserad utveckling, ökat ekonomiskt välstånd och etablering av grundläggande fri- och rättigheter kan inte åstadkommas utan en samhälleligt hållbar utveckling. Denna utveckling kan stärkas genom utvecklingspolitik och utvecklingsamarbete i vilka man stöder ett demokratiskt styre, utvecklingen av rättstaten och etableringen av mänskliga rättigheter samt främjar jämställdhet och ett starkt civilt samhälle. Även utbildning och hälsa utgör centrala element i den samhälleligt hållbara utvecklingen.

Flerpartidemokratin och den civila förvaltningens styret har stärkts i Afrika under de senaste åren. Civilsamhället har en växande roll som pådrivare av samhällsreformer. När det gäller stabilisering av demokratin är utmaningarna alltjämt stora. Ett betydande problem är våldsamheter efter val, t.ex. de som förekommit i Kenya och Zimbabwe. Parlamentet har ofta en svag ställning och den demokratiska övervakningen fungerar inte. Under det gångna året har också flera militärkupper i Afrika ägt rum.

Kontinentens politiska engagemang för **mänskliga rättigheter, rättsstaten, korruptionsbekämpning och främjande av demokratin** har stärkts genom tillkomsten av Afrikanska unionen (AU). Afrikanska människorättsstadgan (*African Charter on Peoples' and Human Rights*) trädde i kraft redan år 1986, men den afrikanska övervakningen av mänskliga rättigheter och implementeringsmekanismerna är fortfarande ganska svaga. Att afrikanska länder har förutsättningar för att utveckla en god samhällsstyrning framgår av att många länder genomfört reformer inom offentlig förvaltning och handlingsprogram mot korruption samt av den gradvis ökande implementeringen av de afrikanska ländernas mekanism för inbördes utvärdering (*African Peer Review Mechanism, APRM*).

Utveckling och säkerhet är starkt sammankopplade. Antalet väpnade konflikter i Afrika har minskat under de senaste åren. Detta har främjat den ekonomiska tillväxten, stabiliteten och samhällsutvecklingen i t.ex. Moçambique, Rwanda och Uganda. Antalet kriser och konflikter är ändå större i Afrika än i någon annan världsdelen. Samtidigt skapar fattigdom,

*Hunder på Mobils bensinstation i Senegal.
Foto: Matti Remes.*

ojämlikhet och kränkningar av mänskliga rättigheter en kontinuerlig grogrund för nya konflikter. Den förväntade livslängden är fortfarande mycket låg i många afrikanska länder. 75 procent av världens hiv/aidssjuka finns i Afrika. 90 procent av de årliga malariadödsfallen inträffar i Afrika och merparten av dessa är barn. Konkurrensen om naturresurser samt klimatförändringarnas verkningar bidrar till att öka konflikthotet. Flera av konflikterna är utdragna och mycket invecklade. Ett exempel är Sudan, där det under 2000-talet förts tre olika krig.

Migration och flyktingskap är enormt stora utvecklingsfrågor i Afrika och deras betydelse har accentuerats under de senaste åren. Klimatförändringarna bedöms accelerera migrationsströmmar-

na. Migrationen inom de afrikanska staterna och mellan dem samt migrationen från Afrika till industriländerna måste ses både som en möjlighet och en utmaning för kontinentens utveckling. Omkring en fjärdedel av flyktingarna under UNHCR:s mandat, ca 2,3 miljoner människor, finns i Afrika. Där finns också ungefär hälften av dem som är flyktingar i eget land, ca 12,7 miljoner människor. Vid utgången av år 2008 befann sig exempelvis över 300 000 flyktingar i de kenyanska flyktinglägren. Världsdelen uppvisar dock även en positiv utveckling eftersom hundratusentals flyktingar kunnat återvända till sina hem. Åren 2002–2008 återvände över 400 000 flyktingar till sitt hemland Burundi från Tanzania.

Finland har stött ett program i Niger i syfte att bekämpa ökenspridningen med hjälp av nyttoväxter. Foto: Matti Nummelin.

1.3 Naturekonomiskt hållbar utveckling

Ett hållbart bruk av naturresurser skapar en grund för utrotandet av fattigdomen och en långsiktig utveckling i Afrika.

Lantbrukets produktivitet i Afrika har inte kunnat svara på den ökade efterfrågan som världsdelen befolkningstillväxt medför. Lantbruksproduktionen hämmas av bl.a. naturkatastrofer, överbetning och klimatförändringarnas verkningar. 60 procent av världens livsmedelshjälp riktas till Afrika. Av denna går i sin tur 70 procent till Afrikas horn. Livsmedelshjälp har blivit nästan permanent i vissa länder. Enligt FN:s jordbruksorgan FAO var den procentuella andelen undernärda år 2008 störst i följande afrikanska länder: Eritrea (75 %), Burundi (66 %), Sierra Leone (51 %), Liberia (50 %) och Zimbabwe (47 %). Samtliga av dessa länder räknas till s.k. sköra stater. Orsakerna till den dåliga livsmedelstryggheten varierar från land till land och inom länderna.

Den förvärrade internationella **matkrisen** under åren 2007–2008 har varit en svår prövning för Afrikas livsmedelsimporterande länder och världsdelen fattiga, som använder merparten av sin inkomst till mat. Även om livsmedelsprisernas uppgång bröts hösten 2008 när den globala ekonomiska krisen fördjupades kvarstår de strukturella orsakerna till prisuppgången.

Afrikas skogsareal är ca 650 miljoner hektar, men skogarna är ojämnt fördelade på kontinenten. Centralafrika är den skogrikaste regionen (ca 37 % av Afrikas skogsareal), medan det är knappt med skog i Nord- och Västafrika, främst på grund av det torra klimatet. Endast en liten del av naturskogarna sköts hållbart. Skogsbruk och skogsindustri med internationell konkurrenskraft finns endast i Sydafrika. Brännved är alltså den viktigaste skogsprodukten i flertalet afrikanska länder. Den snabba avskogningen är ett av de största problemen när det gäller de afrikanska skogarna: mellan åren 1990 och 2000 försvann hela 53 miljoner hektar skog. Detta motsvarar över hälften (56 %) av den globala

avskogningen och skogsarealen i Afrika fortsätter att minska. De viktigaste orsakerna till avskogningen är ökat behov av mark på grund av befolkningstillväxten, skogsavverkning (ofta illegal), återkommande skogsbränder, insamling av brännved och tillverkning av träkol. Bakomliggande faktorer är bl.a. fattigdom, svag samhällstyrning och oklara markägar- och förvaltningsförhållanden.

Markanvändningen och markförvaltningen har en central betydelse för Afrikas ekonomiska och samhällsliga utveckling samt det hållbara bruket av världsdelen naturresurser. Oklara markanvändningsförfaranden och bristande regelverk kring markägande har lett till en ojämn fördelning av markägandet och skapar osäkerhet vid markanskaffning. Detta har ytterligare försämrat den fattiga befolkningens ställning. Oklara markägarförhållanden har lett till ett ohållbart bruk av naturresurser, färre investeringar, sämre produktivitet i jordbruket och en långsam utveckling av urbana områden. Oklara markägarförhållanden och ogynnsam markanvändning påverkar indirekt livsmedelstryggheten, den ekonomiska utvecklingen och fattigdomen.

Afrika har rika **malm- och mineraltillgångar**. Globalt sett är Afrika en viktig producent av guld, diamanter, uran, mangan, krom, nickel, bauxit och kobolt. Afrikas malm- och mineraltillgångar är dock till stora delar fortfarande oexploaterade. Uppskattningsvis finns ca 30 procent av världens naturtillgångar på den afrikanska kontinenten. Det bedöms att exempelvis 40 procent av världens guld-tillgångar, 60 procent av koboltförekomsterna och 90 procent av förekomsterna inom platinagruppen finns i Afrika. Afrikas andel av världens koppar-, bly- och zinkproduktion är ca 7 procent.

Nigeria är en av världens ledande oljeproducenter. Betydande oljeförekomster finns även i Sudan, Angola, Gabon, Algeriet och Libyen. Länder med omfattande produktion av naturgas och kol är bl.a. Nigeria och Sydafrika. Centrala länder med tanke på uranproduktion är Niger, Sydafrika och Namibia. Ghana och Guinea är i sin tur viktiga bauxitproducenter. Afrikas största diamanförekomster finns i Botswana, Sydafrika, Republiken Kongo och Gabon. Zambia är särskilt känt för sin kopparproduktion. Fosfat produceras bl.a. i Marocko och Tunisien. Afrika har en viktig roll som producent av strategiska mineraler för industriproduktionen i världen.

Afrika har också stora och mångsidiga **energiressurser**, både förnybara och icke förnybara, men hittills har dessa utnyttjats relativt lite. Dessutom är de mycket ojämnt fördelade. Kontinenten saknar ett täckande elnät och endast ca 24 % av befolkningen söder om Sahara har tillgång till eldistribution. I Afrika söder om Sahara ligger användningen av moderna energislag på den genomsnittligt lägsta nivån i världen, medan t.o.m. 80–90 procent av energin kommer från traditionell biomassa. Särskilt i länderna söder om Sahara hämmas ekonomiernas tillväxt och utveckling av energibristen.

Afrika är mycket sårbart för **klimatförändringarnas** verkningar eftersom kontinentens näringsstruktur är kraftigt lantbruksdominerad. Klimatförändringarna påverkar bl.a. jordbruksarealen, livsmedelspriserna och naturkatastrofernas frekvens. Afrikanska länder har dåliga förutsättningar för att anpassa sig till klimatförändringarnas verkningar: fattigdom, stort beroende av naturresurser och dålig samhällsstyrning försvårar klimatanpassningen. Afrikas andel av världens koldioxidutsläpp är dock marginell, uppskattningsvis endast 3,6 procent av de totala utsläppen i världen. Klimatförändringarnas verkningar, t.ex. minskad jordbruksareal till följd av torka och stigande havsnivåer, ökar konflikthotet. Bakom konflikterna i t.ex. Darfur, Liberia och Kongo finns även faktorer med anknytning till klimatförändringar, miljöns försämrade tillstånd och kontrollen över naturresurser.

Det finns ett fast samband mellan **skogen** och klimatförändringen: växande skog binder kol effektivt, medan avskogningen i väsentliga delar bidrar till ökad koldioxidhalt i atmosfären. Skogsvård och skogsbruk spelar således en central roll i bekämpningen av klimatförändringar och klimatanpassningen. Utsläppshandeln, med en anknytning till bekämpningen av avskogning och skogsdegenerering, kommer att bli en viktig faktor när de afrikanska länderna deltar i den internationella klimatpolitiken och implementeringen av ett kommande klimatavtal. **Vattnets** samband till klimatförändringen är mångfasetterad. Klimatförändringarnas verkningar, t.ex. torka, översvämningar och extrema klimatfenomen, berör samhällsfunktionerna främst genom förändringar i vattnets kretslopp. Större konkurrens om sinande vattenresurser ökar den regionala instabiliteten.

2.

Utvecklingspolitiskt ramprogram för Afrika

2.1 Ramprogrammets huvudlinjer

Det viktigaste målet för Finlands utvecklingspolitik i Afrika är att utplåna fattigdomen och att främja hållbar utveckling i enlighet med FN:s millenniemål, som fastställdes år 2000. I enlighet med det utvecklingspolitiska programmet betonar ramprogrammet klimat- och miljöfrågornas betydelse samt förebyggandet och hanteringen av kriser samt stödet för fredsprocesser. Ännu större vikt än tidigare fästs vid den privata sektorns och handelns betydelse som en motor för ekonomisk utveckling. Finland betonar att en förbättring av kvinnors och flickors ställning, främjande av jämställdheten mellan könen samt jämlikheten i samhället, förbättring av rättigheterna för grupper som är sårbara och benägna att marginaliseras, såsom barn, handikappade, ursprungsfolk och etniska minoriteter, är centrala förutsättningar för en hållbar utveckling i Afrika. Kampen mot hiv/aids som ett hälso- och samhällsproblem är en mycket viktig utvecklingsutmaning i många afrikanska stater. Finland främjar på ett genomgående sätt uppfyllelsen av dessa mål i all sin utvecklingspolitik.

Finland har som EU-medlem gjort en utfästelse genom Europeiska rådets beslut år 2005 om att nå utvecklingsfinansieringens minimimål på 0,51 procent av bruttonationalinkomsten (BNI), som satts upp för de gamla medlemsländerna, senast år 2010 samt målet på 0,7 procent senast år 2015. Avsikten är att allokera minst 50 procent av anslagsökningen till Afrika. Därtill har Finland utfäst sig att utöka stödet till de allra fattigaste länderna till 0,15 procent medan anslagen höjs mot målet på 0,7 procent. Utfästelserna anger riktningen för Finlands samarbete och agerande för att operationalisera EU:s utvecklingspolitik och utvecklingssamarbete i Afrika.

Finland deltar aktivt i beslutsfattandet och samarbetet kring internationella utvecklingsansträng-

ningar i Afrika bl.a. i FN, Världsbanken och Afrikanska utvecklingsbanken, de regionala organisationerna i Afrika, Globala miljöfonden (GEF), OECD:s biståndskommitté (DAC) och EU. Finland betonar **FN:s ställning** som skapare av den viktigaste normativa referensramen för internationell utvecklingspolitik och en betydande aktör på landnivå i Afrika. **Världsbanken och Afrikanska utvecklingsbanken**, i sin egenskap av betydande utvecklingsfinansierare i världsdelen, är centrala samarbetspartner för Finland i det multilaterala samarbetet i Afrika. EU har en stark ställning som partner till de afrikanska länderna eftersom **EU** och dess medlemsstater är den största finansören av utvecklingssamarbetet i Afrika samt de afrikanska ländernas viktigaste handelspartner. Även Europeiska investeringsbanken är en betydande finansör. Finland stöder stärkandet av EU:s utvecklingspolitiska roll i Afrika och strävar till att påverka den utifrån internationella och EU:s gemensamma principer. Inom EU har Finland också tagit initiativ till att stärka det transatlantiska partnerskapet för hållbar utveckling. Initiativets syfte är att intensivifiera dialogen, koordinationen och samarbetet mellan EU och USA på bred bas, såväl på det utvecklingspolitiska planet som i det praktiska utvecklingssamarbetet. Det transatlantiska partnerskapets betydelse accentueras särskilt i Afrika, eftersom regional integration i Afrika samt livsmedelstrygghet och klimatförändringar valts som preliminära samarbetsteman för partnerskapet.

Den **regionala integrationen** i Afrika håller på att stärkas. Afrikanska unionen (AU), som grundades år 2002, har stor betydelse för intensivifieringen av samarbetet mellan de afrikanska staterna och alla förutom Marocko är medlemmar i AU. En av organisationens centrala utmaningar är att få medlemsstaterna att engagera sig i kontinentens integrationsarbete. Finland anser att utvecklingen av regi-

*Afrikanska fredsbevarare i Demokratiska republiken Kongo.
Foto: Martti Lintunen.*

onal integration i Afrika är en viktig del av Afrikas utvecklingssträvanden och stöder de regionala och underregionala organisationernas verksamhet på kontinenten. Ett av Finlands fokusområden är att främja Afrikanska unionens utveckling till en legitim, kontinental aktör och stärka dess handlingsförmåga. Den gemensamma Afrika–EU-strategin, som antogs år 2007, fungerar som en referensram för Finlands ambitioner att stödja hållbar utveckling i Afrika, såväl kontinentalt som regionalt.

Finland har förbundit sig att främja **säkerhet på bred bas** i sin utvecklingspolitik. Väpnade kriser och konflikter anses vara den faktor som hämmar Afrikas utveckling mest. Säkerhet innefattar dock mycket mer än en frånvaro av militära hot. Stabiliteten och säkerheten i samhället försvagas av utbredd

fattigdom, kränkningar av mänskliga rättigheter, svagheter i rättsstatsprinciperna och demokratin, klimatförändringar och naturkatastrofer, tvister om kontrollen över naturresurser och okontrollerad migration. Finland strävar till att svara även på dessa utmaningar genom utvecklingspolitiska metoder. Finland betonar att det krävs ansträngningar från hela det internationella samfundets sida för att åstadkomma fred i Afrika och stabilisera freden, men att huvudansvaret vilar på Afrika självt.

2.2 Ramprogrammets struktur

Afrikas mångfald utgör en utmanande utgångspunkt för Finlands utvecklingspolitik och utvecklingsam-

Universal Corporations läkemedelsfabrik i Kenya. Foto: Matti Remes.

arbete. Enligt det utvecklingspolitiska programmet bedrivs Finlands utvecklingspolitik bilateralt, multilateralt, på EU-nivå, i samarbete med frivilligorganisationer och den privata sektorn samt i form av humanitärt bistånd. Dessa kanaler utgör en helhet som kompletterar varandra. Utvecklingspolitikens effektivitet bygger på denna helhet. Finland styr utvecklingssamarbetet till områden där det finns stora möjligheter att skapa finländskt mervärde och utnyttja expertis och erfarenheter i partnerländernas utvecklingsprogram. Samarbetet planeras tillsammans med mottagarländerna och regionala samarbetsparter så att det lämpar sig för deras utvecklingsplaner och med betoning av deras ägarskap.

I det utvecklingspolitiska ramprogrammet för Afrika granskas samarbetet mellan Finland och Afrika kontinentalt, regionalt och landspecifikt. Det kontinentala och regionala perspektivet betonas eftersom många av utvecklingsmöjligheterna liksom utvecklingsutmaningarna är gränsöverskridande helheter som rör miljö, bruk av naturresurser, handel och t.ex. konflikter och migration. Samarbe-

tet med Finlands långvariga partnerländer behandlas endast kortfattat¹.

Utvecklingspolitiken bedrivs genom nära växelverkan med AU samt andra regionala organisationer och aktörer. Många afrikanska organisationer, särskilt de som främjar regional integration och handel är underregionala. Till dessa hör bl.a. SADC, SACU, ECOWAS, EAC och COMESA. Afrikanska regionala organisationer överlappar ofta varandra och verkar inom samma områden eller sektorer och t.ex. många SADC-länder är samtidigt medlemmar i SACU, COMESA och EAC. Endast AU samt UNECA, som med sina initiativ underlyder FN, representerar hela kontinenten.

Finland verkar i Afrika som helhet via AU, särskilt i frågor med anknytning till säkerhet och samhällsutveckling. På andra områden, t.ex. i frågan om stödet till implementeringen av NEPAD-initiativen

¹ En utförlig beskrivning av samarbetet med de långvariga partnerländerna finns i de landspecifika samarbetsprogrammen. Programmen antas efter samarbetsförhandlingar med partnerländerna.

(*New Partnership with Africa, NEPAD*), sker arbetet via regionala mellanstatliga organisationer, som också AU ser som primära implementerare av sina mål. En tredje grupp aktörer innefattar regionala frivilligorganisationer och sådana som arbetar i regionen. I vissa fall kan samarbetspartnerna vara internationella organisationer, genom vilka det är ändamålsenligt att verka särskilt i vissa miljö- och säkerhetsrelaterade frågor. Då Finland väljer sina samarbetspartner läggs särskild vikt vid deras effektivitet, ägarskap och resurser.

Finland bedriver ett brett samarbete med afrikanska länder även i egenskap av EU-medlem. EU:s utvecklingspolitiska deklaration Europeiskt samförstånd om utvecklingspolitiken, som antogs år 2005, den gemensamma Afrika–EU-strategin och EU:s och AVS-ländernas partneravtal i Cotonou, vilka ingår i kompetensen för EU:s utvecklingskommissionär, utgör en referensram också för Finlands utvecklingspolitiska samarbete i Afrika.

2.3 Styrande principer för implementeringen av ramprogrammet: koherens, komplementaritet och resultatriktning

Vid implementeringen av ramprogrammet för Afrika beaktas de styrande principerna för Finlands utvecklingspolitik och utvecklingssamarbete: strävan efter ett koherent arbete, där olika aktörer och samarbetsmetoder kompletterar varandra samt resultatriktad verksamhet i syfte att främja hållbar utveckling.

Skillnaderna mellan de afrikanska staterna, kontinentens gemensamma utvecklingsutmaningar, ett växande intresse för Afrikas utvecklingsmöjligheter och utökningen och fragmenteringen av fältet av internationella aktörer framhäver behovet av ett koherent samarbete med ett helhetsperspektiv. Finland har förbundit sig att främja en koherent utvecklingspolitik både nationellt och internationellt i FN, andra internationella och regionala samarbetsorganisationer och EU. Även då det gäller Afrika är handel och utveckling, landsbygd och utveckling samt förhållandet mellan fattigdom och miljö de centrala fokusområdena i främjandet av utvecklingspolitisk koherens.

Vid implementeringen av ramprogrammet för Afrika läggs särskild vikt vid att Finlands bilaterala och multilaterala samarbete samt samarbetet inom

ramen för EU ska komplettera varandra. Finlands stöd utvidgas till sådana afrikanska stater och regioner, där Finland inte verkar bilateralt, med hjälp av FN, Världsbanken och Afrikanska utvecklingsbanken, Globala miljöfonden, afrikanska regionala organisationer eller EU. Ramprogrammet utgör en helhet som byggs upp av det nätverk som Finlands olika samarbetsparter och -kanaler utgör.

Utvecklingspolitikens och utvecklingssamarbetets resultatriktning är en nyckelfråga för såväl de afrikanska staterna som hela det internationella samfundet. En hållbar utveckling och uppfyllandet av millenniemålen förutsätter både ökad finansiering och bättre resultat i verksamheten. Finland har förbundit sig att implementera Parisdeklarationen och Accraprogrammet i syfte att förbättra biståndets resultat och effektivitet. Finlands bilaterala och regionala utvecklingssamarbete grundar sig på partnerländernas och de regionala samarbetsorganisationernas utvecklingsplaner. Finland stöder utvecklingen av arbetsfördelningen mellan bidragsgivarna och strävar tillsammans med partnerländerna och andra bidragsgivare efter att finna de samarbetsområden, där Finland kan ge mervärde till de gemensamma utvecklingsinsatserna baserat på sin egen utvecklingshistoria och kompetens. Avsikten är att koncentrera samarbetet till större programhelheter för att kunna förbättra effektiviteten.

Finland betonar behovet av att förbättra resultaten också i samarbetet med multilaterala organisationer och EU. Det är viktigt att strategier, riktlinjer och program byggs upp kring samarbetsländernas utvecklingsplaner och att de stöder gemensamt avtalade policymål. Finland påverkar de multilaterala organisationernas och EU:s agerande genom att aktivt delta i de olika institutionernas arbete på såväl högkvarters- som fältnivå.

Finlands beskickningar har en nyckelposition vid implementeringen av utvecklingspolitiken på landnivå. Deras roll är central i säkerställandet av att de styrande principerna för implementeringen omsätts i praktiken. Beskickningarna svarar för dialogen kring utvecklingspolitiken på landnivå och koordineringen av utvecklingssamarbetet samt följer upp och rapporterar om de olika bidragsgivarnas verksamhet. De påverkar också de multilaterala organisationernas och EU:s beslutsfattade genom att delta i beredningen av Finlands ställningstaganden.

3.

Implementering av Finlands utvecklingspolitiska ramprogram för Afrika

3.1 EU–Afrika-partnerskap

3.1.1 Gemensam Afrika–EU-strategi

Vid EU–Afrika-toppmötet i Lissabon år 2007 antogs en gemensam Afrika–EU-strategi. Denna för upp relationerna mellan EU och Afrika på ett mer strategiskt plan än tidigare. Strategin fastställer fyra fokusområden: fred och säkerhet, god samhällsstyrning och mänskliga rättigheter, handel och regional integration och centrala utvecklingsfrågor. Handlingsplanen för åren 2009–2010 bygger på åtta partnerskap. Dessa är 1) fred och säkerhet 2) demokratiskt styrelse och mänskliga rättigheter 3) handel, regional integration och infrastruktur 4) millenniemålen 5) energi 6) klimatförändring 7) migration, rörlighet och sysselsättning samt 8) vetenskap, informations-samhället och rymden.

Finland har som EU-medlem utfäst sig att målmedvetet stöda implementeringen av den gemensamma Afrika–EU-strategin. I syfte att operationalisera strategin deltar Finland framför allt i fyra partnerskap. Dessa är fred och säkerhet, demokratiskt styrelse och mänskliga rättigheter, klimatförändring och vetenskap, informationssamhället och rymden.

3.1.2 Cotonouavtalet referensram för EU-samarbetet i Afrika

År 2000 undertecknade EU och länderna i Afrika, Västindien och Stilla-havsområdet (AVS-länderna) ett partnerskapsavtal i Cotonou (*EU-ACP Cotonou Partnership Agreement*). Överenskommelsen utgör en juridiskt bindande grund för samarbetet mellan EU och de afrikanska staterna. Avtalet syftar till hållbar utveckling i samtliga AVS-länder, smidig och gradvis integrering av länderna i världsekonomin

samt fattigdomsminskning. Implementeringen av Cotonouavtalet finansieras utom EU-budgeten via Europeiska utvecklingsfonden EUF.²

Finland anser att det Cotonoubaserade samarbetet mellan EU och AVS-länderna för att stärka partnerskapet på bred bas och främja hållbar utveckling i AVS-länderna, inklusive fred, säkerhet, stabilitet och demokrati, är mycket viktigt. Finland deltar i finansieringen av fonden och framhåller samtidigt att den borde ingå i EU-budgeten.

Överläggningarna om ekonomiska partnerskapsavtal (*Economic Partnership Agreements, EPA*) mellan EU och AVS-regionerna är en central del av implementeringen av Cotonouavtalet. Avsikten är att EPA-avtal ska ingås mellan EU och sju AVS-regioner.³ Avtalens syfte är att stärka AVS-ländernas ekonomiska tillväxt och produktionskapacitet, främja strukturella reformer genom att utöka ländernas marknader och förbättra förutsättningarna för investeringar och den privata sektorns verksamhetsbetingelser. EPA-avtalen stärker den regionala integrationen och AVS-ländernas tillträde till marknader. I avtalen är EU berett till större flexibilitet än AVS-länderna för att stöda AVS-ländernas anpassning.

AVS-ländernas beredskap för EPA-överläggningarna och implementeringen av avtalen stöds genom utvecklingsmedel i form av handelsstöd (*Aid for Trade, AfT*). EPA–AfT har spelat en betydande roll i utformningen av programmen inom ramen för det 10:e EUF. AVS-länderna erhåller dessutom bilateralt bistånd från EU:s medlemsländer.

EU-budgeten innehåller ett separat finansiellt instrument för utvecklingssamarbete (*Development*

² Den tionde Europeiska utvecklingsfonden EUF (EUF 10) inrättades i december 2005 och täcker åren 2008–2013.

³ Västindien, Stilla-havsområdet, Västafrika, Centralafrika, Södra Afrika, Östafrika och SADC-regionen.

Mobiltelefonhandel i Banjul, Gambia. Foto: Matti Remes.

*Cooperation Instrument, DCI*⁴, som används för att stöda utvecklingssamarbete på bred front också i afrikanska länder. DCI:s tematiska fokusområden är investering i människor, miljö och hållbar förvaltning av naturresurser, inklusive energi; livsmedelstrygghet; migration och asylfrågor; oberoende aktörers och lokala myndigheters roll i utvecklingen. DCI används även för stöd till afrikanska länders anpassning till de förändringar på sockermarknaden som uppstår genom sockerreformen och till främjande av näringslivets diversifiering i sockerberoende områden.

Finland täcker en del av DCI-finansieringen i enlighet med bördefördelningen av EU-budgeten.

⁴ EU:s gällande budgetram, där även DCI ingår, täcker åren 2007–2013.

3.1.3 Finlands EU-partnerskap i Afrika

Finlands och Afrikas infrastrukturpartnerskap

Finland stöder **infrastrukturförvaltningsfonden i infrastrukturpartnerskapet med Afrika** (EU–Africa Infrastructure Trust Fund) som ett led i implementeringen av den gemensamma Afrika–EU-strategin.

Infrastruktur är en nyckelfaktor för hållbar ekonomisk utveckling i Afrika och mer medel än tidigare kommer att allokeras till infrastrukturutveckling. Ett exempel på det växande stödet är den särskilda EU–Afrika-infrastrukturfond som inrättats för infrastrukturpartnerskapet. Fondens syfte är att ge stöd till investeringar från EU-området som utveck-

lar den regionala infrastrukturen i Afrika. Urvalet av finansierade objekt styrs av Afrikanska unionens och NEPAD:s investeringsplaner och sektorsviktningar. Infrastrukturpartnerskapet omsluter fyra miljarder euro i en investeringsfond och en infrastrukturförvaltningsfond. Den sistnämnda fonden stöder förberedelser och genomförande av projekt som finansieras via investeringsfonden. Finland allokera 5 miljoner euro till infrastrukturförvaltningsfonden. Genom aktivt deltagande i denna fond inom ramen för EU:s och Afrikas infrastrukturpartnerskap kan Finland påverka fondens riktlinjer, implementeringen av partnerskapet på för Finland viktiga sektorer och stöda den regionala integrationen i Afrika.

Finlands stöd till EU:s ekonomiska partnerskapsavtal

Finland stöder ekonomiska partnerskapsavtal (EPA) mellan EU och AVS-regionerna och planerar allokering av EPA-stöd till AVS-länderna, t.ex. genom deltagande i de EPA-stödfonder som förbereds. Finland betonar regional integration som avtalens centrala mål och anser att avtalen bör sträva efter en geografiskt bred och koherent täckning.

Finland fäster särskilt vikt vid situationen i södra Afrika i enlighet med utrikesministeriets handlingsplan "Utvecklingssamarbete som stöder handel". Finland planerar stödprojekt inom infrastrukturområdet och den privata sektorn i östra och södra Afrika. Dessa kan kopplas till EPA-processen. EPA-AfT är på väg att bli en ny samarbetsmöjlighet för Finland också i Västafrika, och samarbetsinitiativet har införlivats i den regionala planen för Västafrika. För att öka biståndets effektivitet betonar Finland också det regionala ägarskapet i EPA-AfT-samarbetet samt att aktörer och samarbetsinstrument ska komplettera varandra.

Andra viktiga program inom EU:s ram med tanke på samarbetet mellan Finland och afrikanska länder är den s.k. Kimberleyprocessen och FLEGT-programmet. Deras primära mål är att främja hållbart bruk av naturresurser. Kimberleyprocessen siktar på att stävja illegal diamanthandel, medan FLEGT-programmets mål är att förhindra illegal skogsavverkning. Bägge samarbetsinitiativen erbjuder Finland möjlighet att delta i utvecklingen av nyckelsektorer med tanke på många afrikanska staters ekonomiska, samhällliga och naturekonomiskt hållbara utveckling.

3.2 Afrikanska unionen

Afrikanska unionen är en sammanslutning av 53 afrikanska stater. Unionen inledde verksamheten år 2002 och förvaltar arvet efter sin föregångare OAU, Organisationen för afrikansk enhet. Endast Marocko av de afrikanska staterna står utanför unionen.

AU:s politiska förebild är Europeiska Unionen, som AU:s beslutsmekanismer i stor utsträckning bygger på. AU:s första strategi avsåg åren 2004–2007. En ny strategi för åren 2009–2012 har färdigställts, men AU:s medlemsstater har ännu inte antagit den. Målet är att anta strategin vid AU:s sommarmöte 2009. Strategin bygger på fyra pelare: 1) fred och säkerhet 2) integration, utveckling och samarbete 3) gemensamma värderingar 4) förstärkning av institutionerna och kapaciteten. Enligt strategiutkastet är AU:s vision ett välmående, fredligt och jämlikt "Afrikas förenta stater" som afrikanerna själva styr och leder⁵. Strategin är ett viktigt instrument som återspeglar AU:s genomgripande agenda och anger på ett viktigt sätt också riktningen för biståndsgivarnas verksamhet.

3.2.1 Finlands AU-partnerskap

Finland tog i januari 2009 initiativ för ett partnerskap för hållbar utveckling med AU (*Finnish Partnership with Africa for Sustainable Development*). Initiativet har som mål att intensifiera dialogen och samarbetet mellan Finland och AU med ekonomisk, social och naturekonomiskt hållbar utveckling som grund. Med stöd av sin egen utvecklingshistoria kan Finland ge mervärde åt AU:s ansträngningar för att främja en genomgripande och balanserad utveckling i Afrika.

Finland planerar att i samarbete med Tanzania grunda ett institut för hållbar utveckling i Dar es Salaam (**Dar-es-Salaam Institute for Sustainable Development**) i syfte att stärka afrikanska länders kapacitet. Institutets verksamhet har som mål

⁵ AU:s vision: "An integrated, prosperous, equitable, well governed and peaceful United States of Africa, driven and effectively managed by its own citizens and representing a creative and dynamic force in the international arena" (Källa: African Union Commission: Draft Strategic Plan 2009–2012)

Förädling av cashewnötter ger mycket sysselsättning åt kvinnor i Tanzania. Foto: Satu Santala.

att täcka Östafrika och även andra afrikanska länder. Institutets huvudmål är

- Stärka afrikanska staters kapacitet att nå internationella utvecklingssyften och mål
- Stärka afrikanska staters kapacitet att delta i internationella handels-, miljö- och klimatförhandlingar.

Överläggningar om institutets grundande och verksamhetsstarten pågår mellan representanter för Finland och Tanzania.

Andra huvudelement i Finlands och AU:s partnerskap för hållbar utveckling under de kommande åren är enligt preliminära planer åtminstone följande teman: stärkande av AU-kommissionens datatekniska kapacitet, utveckling av kunskaps- och informationssamhället i AU:s medlemsländer samt stöd till AU:s fredsbyggande verksamhet.

När det gäller **samarbetet kring ICT och informationssamhället** har AU-kommissionen visat intresse för att anlita finländsk kompetens och expertis, särskilt i form av nya partnerskap. Den gemensamma Afrika–EU-strategin är en central referensram i samarbetet. Stödet till Afrikanska unionens agenda för informationssamhället motsvarar

prioriteringarna av ekonomiskt hållbar utveckling i Finlands utvecklingspolitik. Stödet till AU:s regionala handlingsplan för informationssamhället och utvalda ”beacon-projekt” i den gemensamma handlingsplanen för vetenskap och teknologi är motiverat eftersom det stärker implementeringen av den gemensamma Afrika–EU-strategin och utgör en del av Finlands insatser för att förverkliga strategin. De föreslagna ”beacon-projekten” inbegriper också gedigen finländsk know-how.

Finland stöder AU:s toppmöte i januari 2010 som ett led i arbetet med att öka samarbetet som rör informationssamhället. Mötets centrala tema är informations- och kommunikationstekniken i Afrikas utveckling. Dessutom planerar Finland att stöda utveckling av inbördes utvärderingar och kapaciteten hos AU-ländernas ministerier för genomförande av strategierna för ICT/kunskapsamhället.

Finland har beviljat 2,9 miljoner euro för ett treårigt samarbetsprogram med målet att utveckla AU:s fredsmäklarformåga som stöd för **AU:s fredsbyggande arbete**. Finlands samarbetspartner i genomförandet av programmet är sydafrikanska ACCORD med stöd av den finländska organisationen Crisis Management Initiative.

3.3 FN:s ekonomiska kommission för Afrika (UN Economic Commission for Africa, UNECA)

Finland har genom FN:s ekonomiska kommission för Afrika (UNECA) understött den afrikanska informations- och kommunikationstekniksektorn sedan år 2006. Finlands stöd har särskilt styrts till utarbetande av strategier och kartläggning av beredskap för informationssamhället, avreglering på tele- och datakommunikationsområdet och stöd till innovationer och forskning. Målet är att skapa verksamhetsbetingelser där informations- och kommunikationsteknikens fördelar kan utnyttjas för ekonomisk och social utveckling, bl.a. genom stöd till utveckling av ett rättvist afrikanskt informationssamhälle som också gynnar fattiga befolkningsgrupper. Finlands sammanlagda stöd till utveckling av informationssamhället i Afrika via UNECA uppgår till 3,75 miljoner euro åren 2008–2010.

3.4 Gränsöverskridande regionalt samarbete

3.4.1 Södra Afrika

Med undantag för Zimbabwe är Södra Afrika⁶ ett relativt lugnt och stabilt område där ekonomin befinner sig i tillväxt. Trots stora naturresurser och de senaste årens starka ekonomiska tillväxt är regionen en av de fattigaste i världen.

Den viktigaste regionala samarbetsorganisationen i södra Afrika är SADC (Southern African Development Community). Regionens största ekonomi är Republiken Sydafrika, vars bruttonationalprodukt (BNP) står för 75 procent av hela SADC-regionens BNP. Över 80 procent av handeln i regionen bedrivs med Sydafrika.

Finland har samarbetat med SADC bl.a. genom att finansiera utveckling av ICT-kapaciteten på SADC:s sekretariat samt i samarbete med andra nordiska länder ge finansiering till SADC:s växtgenbank i Lusaka. Dessutom har Finland bl.a. understött Kommunförbundets samarbetsprojekt för nordliga och sydli-

⁶ Södra Afrika utgörs i detta sammanhang av det område som täcks av samarbetsorganisationen SADC eller en mindre grupp länder inom detta område. SADC-ländernas sammanlagda folkmängd är ca 250 miljoner.

ga kommuner. Ambitionen är att intensifiera samarbetet inom miljösektorn. Finland följer och deltar aktivt i dialogen mellan SADC och biståndsgivarna, även genom EU.

Finland stöder gränsöverskridande samarbete i södra Afrika inom ramen för tre teman. Teman är:

- hållbar miljö,
- utveckling av kunskaps- och informationssamhället samt
- främjande av handel och investeringar och regional integration.

Ett viktigt initiativ med tanke på hållbar miljö är meteorologisamarbetet mellan länderna i södra Afrika. Genom välfungerande system kan man bereda sig på torka, översvämningar och stormar. Dessa är viktiga att prognostisera på områden som exponeras för väderväxlingar, t.ex. jordbruk, vattenförsörjning, energiproduktion och flygtrafik.

Spetsinitiativet inom sektorn kunskaps- och informationssamhället är distansundervisningssamarbetet med SADC. Målet är att stöda SADC-ländernas yrkesutbildning med hjälp av informations- och kommunikationsteknik. Samtidigt stöds också distansundervisningscentrens kapacitet att genomföra utbildningsprogrammen.

Främjande av handel och investeringar samt regional integration ingår i målsättningarna för samtliga nya samarbetsinitiativ. Inom ramen för temat stöder Finland ett OECD-projekt som ska förbättra investeringsklimatet i länderna i SADC-EPA-gruppen samt utveckling av afrikanska småföretags kapacitet i samarbete med IFC och AMSCO. Dessutom planeras stöd till North–South-korridoren för transporter. Ett identifierat spetsprojekt är energipartnerskapsprogrammet för södra och östra Afrika med åtta stater i regionen som deltagare. Energipartnersamarbetet ska bidra till ett mer hållbart bruk av naturresurser i södra Afrika och till ökad energiproduktion.

3.4.2 Östafrika och Afrikas horn

Trots den goda ekonomiska tillväxten i länderna i Östafrika⁷ lever cirka hälften av befolkningen i länderna

⁷ Östafrikas sammanlagda areal är ca 1,8 miljoner kvadratkilometer och befolkningen uppgår till ca 110 miljoner.

Exempel på utvecklingsamarbete som främjar hållbar utveckling i södra Afrika

Meteorologisamarbete 2009–2012 (ca 6–8 miljoner euro)

Detta regionala meteorologiprojekt främjar meteorologisamarbete mellan länderna i södra Afrika. Samarbetet har som mål att producera tillförlitliga data, noggrannare väderprognoser och utveckla varningssystem för extrema väderfenomen. Samarbetet förstärker de resultat som uppnåtts i ett bilateralt stödprojekt för Moçambiques nationella meteorologiska institut.

Projektets målsättningar specificeras under förberedelsefasen i samarbete med partnerländerna. Vid förberedelserna utnyttjas Finlands meteorologiska instituts och Meteorologiska världsorganisationens (WMO) utredning om situationen och behoven inom meteorologiområdet i södra Afrika samt resultaten från utvärderingen av Finlands och Moçambiques bilaterala samarbetsprojekt.

Distansundervisningssamarbete med SADC-länderna 2009–2011 (ca 3 miljoner euro)

Målet med distansundervisningsprogrammet är att stöda SADC-ländernas yrkesutbildning med hjälp av informations- och kommunikationsteknik. Yrkesutbildningsprogram och läromaterial produceras i samarbete med distansundervisningscenter i sydafrikanska länder och stöd ges till centren så att de har kapacitet att genomföra utbildningsprogrammen. Ett syfte med samarbetet är också att stärka regionala aktörer som NEPAD och SADC.

Programmet genomförs i samarbete med SADC:s sekretariat, CDE och organisationer för distansundervisning i SADC-länderna. Implementeringen av programmet är just nu föremål för överläggningar med SADC.

Energipartnerskap 2009–2012 (ca 13 miljoner euro)

Målet med det regionala energipartnerskapsprogrammet är att främja hållbar användning av förnybar energi i södra Afrika genom att stärka särskilt de privata aktörernas kapacitet och know-how inom energiproduktion. Partnerskapet erbjuder finländska aktörer på området möjligheter att utveckla samarbetet med aktörerna i regionen. Avsikten är att rikta Finlands stöd till bl.a. lönsamhetsutredningar, energiresurskartläggningar och pilot- och demonstrationsprojekt för att skapa genomförbara investeringar. Möjliga regionala samarbetspartner är CEF och SADC.

Anpassning till klimatförändringar 2008–2010 (ca 2 miljoner euro)

Målet med samarbetsinitiativet är att tillsammans med Internationella naturvårdsunionen (*International Union for Conservation of Nature, IUCN*) utveckla metoder för klimatanpassning och stöd för beslutsfattandet som lämpar sig för Zambia, Moçambique och Tanzania. I samarbetet med stater, lokalsamhällen, privata aktörer och frivilligorganisationer är ambitionen att analysera hur man kan utveckla politiska instrument och participatoriska metoder för klimatanpassning särskilt när det gäller hållbart bruk av skogar och vattenresurser. Avsikten är att åtgärderna ska integreras i ländernas utvecklingsprogram och särskilt i strategierna för fattigdomsminskning.

Det treåriga pilotprojektet ger kunskap och erfarenheter som i bredare tillämpningar kan utnyttjas internationellt. Pilotprojektet anknyter till förhandlingarna om implementeringen av klimatavtalet efter år 2012, i vilka u-länderna kommer att delta som aktiva parter.

under fattigdomsgränsen. Majoriteten av befolkningen får sin utkomst från jordbruket. Länderna i Östafrika är ofta föremål för humanitärt bistånd, antingen på grund av naturkatastrofer eller undantagsförhållanden. Flyktingströmmarna i området är stora. Den ekonomiska integrationen väntas på lång sikt främja välbefinnande, stabilitet och fred i området.

Den huvudsakliga samarbetsorganisationen för regeringarna i området är Östafrikanska gemenskapen (*East African Community, EAC*), som består av Kenya, Uganda, Tanzania, Burundi och Rwanda. Tanzania är därtill medlem i SADC, medan Kenya och Uganda är medlemmar i COMESA, det gemensamma marknadsområdet för östra och södra Afrika, vilket tidvis försvårar integrationsarbetet. I slutet av år 2007 undertecknade EAC ett provisoriskt EPA-avtal med EU. I Östafrika verkar även samarbetsorganisationen *Intergovernmental Authority on Development* (IGAD), som stöder regional säkerhet

och ekonomisk utveckling. I Nairobi ligger dessutom två av CGIAR:s (Konsultativgruppen för internationell jordbruksforskning) organisationer: Internationella forskningscentret för åkerskogsbruk ICRAF och Forskningscentret för djurhushållning ILRI med verksamhet över hela Afrika. Samarbete med CGIAR-instituten förbereds i Öst- och Västafrika.

Problemen som plågar hela kontinenten accentueras i **Afrikas horn**: klimatförändringar, konflikter och hungersnöd. Mer än tio miljoner invånare i regionen har ett ständigt behov av hjälp på grund av klimatförhållandena, globalt stigande matpriser och konflikter. Samtidigt lider länderna i Afrikas horn av flyktingproblemen, särskilt med anledning av kriserna i Somalia och Darfur. Inbördeskriget i Somalia återspeglas i regionen eftersom både Etiopien och Eritrea har deltagit i våldsamheterna. Nästan samtliga länder i Afrikas horn har stora problem med utvecklingen av demokrati och mänskliga rättigheter.

Exempel på samarbete som främjar hållbar utveckling i Östafrika och Afrikas horn

Partnerskapsfonden för Victoriasjöns avrinningsområde (Lake Victoria Basin Commission Partnership Fund) 2009–2012 (2 miljoner euro)

Victoriasjöns avrinningsområde är ett viktigt utvecklingsobjekt i EAC-regionen, som täcker fem östafrikanska länder: Uganda, Tanzania, Kenya, Rwanda och Burundi. **Partnerskapsfonden för Victoriasjöns avrinningsområde (LVBC)** koordinerar åtgärder för att skydda och utveckla sjön och dess avrinningsområde, harmoniserar regelverk, stöder förberedelser av utvecklingsprojekt och program och koordinerar genomförandet av projekten. Finlands deltagande i finansieringen av partnerskapsfonden öppnar möjligheter att delta i förbättringen och utvecklingen av miljön i området. Medlemskapet i partnerfonden kan också skapa förutsättningar för finländsk kommersiell verksamhet i det aktuella området. Fondens nuvarande medlemmar är Sverige, Norge, Frankrike, Världsbanken och Afrikanska utvecklingsbanken.

Tekniska kontoret för Östra Nilen (Eastern Nile Technical Office) 2010–2012 (ca 5 miljoner euro)

Finland finansierar ett regionalt investeringsprogram under initiativet för Nilens avrinningsområde (*Nile Basin Initiative, NBI*). Programmets mål är att främja jämlik och hållbar användning av Nilens vatten och därmed stöda ekonomisk och social utveckling i regionens länder. Befolkningen i Nilens avrinningsområde uppgår till ca 300 miljoner och området omfattar nio stater vid Nilens strand.

Finland har gett stöd till Nileninitiativet sedan år 2003, särskilt till tekniska kontoret för Östra Nilen (*Eastern Nile Technical Regional Office, ENTRO*), med totalt 3 miljoner euro åren 2003–2009. Dessutom stöder Finland projekten i Etiopien och Sudan, som startade år 2008 inom ramen för investeringsprogrammets första fas. På basis av erhållna resultat och erfarenheter planerar Finland att också stöda projekt som ingår i investeringsprogrammets andra fas. Det internationella samfundet har gett Finland en roll utöver värdet av det monetära bidraget vid de gemensamma överläggningarna mellan biståndsgivarna. Finland har profilerat sig som östra Nilens stöd bland biståndsgivarna i Nileninitiativet.

Fiskehamnen i St. Louis, Senegal. Foto: Matti Remes.

Finland verkar i Afrikas horn i nära samarbete med AU, FN och den regionala organisationen IGAD. Finland stöder Afrikanska unionens insatser för att lösa och förebygga kriser i regionen. Dessutom stöder Finland utvecklingsprojektet för Nilens avrinningsområde (Nile Basin Initiative). Målet är hållbar användning av Nilens vatten och samarbete mellan länderna i regionen kring utnyttjandet av vattenresurserna i syfte att förebygga vattenrelaterade konflikter.

3.4.3 Väst- och Centralafrika

Väst- och Centralafrika är ett mycket stort område som omfattar 25 länder, varav flertalet hör till de minst utvecklade länderna. Bärkraftig fattigdomsminskning i länder som är mycket olika inbördes krä-

ver ett holistiskt angreppssätt där enskilda länders och områdets gemensamma ekonomiska, samhälls- och naturekonomiska utvecklingsproblem beaktas.

Den ekonomiska utvecklingen i västra och centrala Afrika hämmas av låg produktionskapacitet, bristande infrastruktur och långsamt framskridande regional integration. Främjande av handel kräver betydande investeringar för att stärka handelsförmågan. Centrala utmaningar ur ett naturekonomiskt hållbart perspektiv är ökenspridning, särskilt i Sahelområdet. Å andra sidan drabbas Västafrikas kustområden av återkommande översvämningar. Dessa fenomen kommer att förstärkas i och med klimatförändringarna. Naturresurserna brukas på ett ohållbart sätt och jordbruksproduktionen räcker inte för att garantera livsmedelstryggheten. Stora regnskogsområden som har betydelse för hela jordklotet ligger i Centralafrika.

Initiativ för främjande av hållbar utveckling i Väst- och Centralafrika

Bekämpning av klimatförändringar och klimatanpassning

Samarbetsprogrammet för bekämpning av klimatförändringar och anpassning till dem består enligt preliminära planer av följande element:

Initiativet Saharas gröna mur (Great Green Wall).

Saharas "gröna mur" är ett initiativ under Sahel-Saharaländernas gemenskap (CEN-SAD) och Afrikanska unionen där syftet är att skapa en trädzon som löper genom kontinenten från Dakar till Djibouti och därmed bekämpa ökenspridningen. Initiativet bygger på en multisektoral approach i bekämpningen av fattigdom, ökenspridning och klimatförändringar. Europeiska kommissionen har finansierat en utredning om projektets genomförbarhet. Utredningen presenterades våren 2009 i Bryssel, där även Finland deltog. För närvarande planeras inrättandet av en särskild fond för initiativet. Finländskt mervärde i projektet utgörs av stark expertis på skogsområdet.

Skog-klimat-samarbete och skydd av ekosystem

Samarbetet stöder program vid Konsultativgruppen för internationell jordbruksforskning (*Consultative Group on International Agricultural research, CGIAR*) med målet att förbättra småbrukarnas förmåga till klimatanpassning och stärka deras roll i arbetet med att hejda klimatförändringarna samt utveckla landsbygdsnäringarna och skydda ekosystemen i samarbete med byarna. Samarbetsinitiativen förbereds just nu med CGIAR:s Internationella forskningsinstitut för åkerskogsbruk ICRAF. Finlands starka kompetens på skogsområdet ger programmen finländskt mervärde och möjliggör samarbete med finländska forskningsinstitut. I ljuset av de preliminära planerna kan Finlands finansiering stiga till 5–10 miljoner euro för åren 2010–2013.

Man har också bett Finland om stöd till det regionala Afrikaprogram som syftar till att hejda klimatförändringarna (*Rights and Resources-initiativet, RRI*; 2,2 miljoner euro åren 2010–2013). RRI är en världsvid sammanslutning av 12 organisationer som främjar utveckling av skogsförvaltningsrättigheter, politiska reformer och marknadsreformer i u-länderna. Programmet omfattar följande länder: Kamerun, Burkina Faso, Mali, Liberia, Ghana och Demokratiska republiken Kongo. RRI samarbetar med både FN och Världsbanken. Finland kan ge mervärde åt samarbetet genom stark kompetens på skogsområdet och i skog-klimatfrågor. En preliminär kartläggning av samsarbetsmöjligheterna har gjorts.

På temat kvinnor och klimatförändringarna har en preliminär kartläggning av samsarbetsområden i Liberia inletts. Detta var Finlands specialtema vid den internationella konferens om kvinnligt ledarskap som hölls i Liberia i mars 2009. Bland annat har besökning och kvinnligt företagande förts fram som möjliga samsarbetsobjekt.

Stöd till vatten- och renhållningsarbetet i Afrika, inkl. Västafrika – Stöd till Världsbankens Vatten- och sanitetsprogram, Afrikaprogrammet (3,9 miljoner euro)

Målet med Världsbankens vatten- och sanitetsprogram (*Water and Sanitation Program, WSP*) är att ge fattiga människor tillgång till vatten och sanitära anläggningar på ett hållbart sätt. Programmet genomförs i samarbete med UNDP.

Finland inleder samarbetet under år 2009. Det planerade stödet för åren 2009–2011 uppgår till 3,9 miljoner euro. Stödet riktas till WSP:s Afrikaprogram, som omfattar 12 länder. Av dessa ligger Benin, Burkina Faso, Demokratiska republiken Kongo, Niger och Senegal i Väst- och Centralafrika. Dessutom ger WSP riktat stöd till instabila länder och sådana där återuppbyggnad efter konflikter pågår, t.ex. Liberia och Sierra Leone. Förutom stödet till Afrikaprogrammet tillhandahåller Finland experthjälp, vilket ger möjligheter att tillföra finländskt mervärde till den internationella diskussionen inom sektorn.

Förbättring av livsmedelstryggheten 2010–2012 (5–10 miljoner euro)

Programmet riktar sig till Väst- och Östafrika och stöder jordbruksforsknings- och undervisningssamarbete mellan CGIAR:s forskningsinstitut, lokala forskningsinstitut och läroanstalter, Forskningscentralen för jordbruk och livsmedelsekonomi MTT samt finländska universitet och yrkeshögskolor. Ambitionen är att stöda regionalt jordbrukskunnande, som utgör grunden för ökad livsmedelstrygghet och större skördenivåer. Samarbetet fäster särskild vikt vid forskning och undervisning som gynnar småbrukare. Programmet kompletterar Finlands stöd till CGIAR-instituten. Finlands mervärde är kopplat till expertsamarbetet och -utbytet inom forskning och utbildning.

Utvecklingssamarbete som stöder handel i Västafrika; stöd till implementering av EPA-partneravtal i Västafrika

ECOWAS är en av de regionala förhandlingsgrupperna för EU:s och AVS-ländernas ekonomiska partneravtal och omfattar 15 västafrikanska stater. Handeln mellan EU och Västafrika omfattar för EU:s del särskilt handel med industriprodukter och maskiner (80 % av exporten) och för Västafrikas del olja (främst från Nigeria) samt export av tropiska frukter. I nuläget har Ghana och Elfenbenskusten parafererat ett initialt EPA-avtal, som dessutom Elfenbenskusten undertecknat i slutet av år 2008. Utkast till ett ekonomiskt partneravtal som omfattar hela ECOWAS har utarbetats och målet är att färdigställa det senast i oktober 2009.

Samarbete som stöder handel (*Aid for Trade*) och stöd kopplat till EPA-avtal är mycket viktigt för att stärka ländernas förutsättningar att utnyttja de möjligheter som liberaliseringen av handeln skapar. ECOWAS färdigställer ett förslag till kommissionen beträffande centrala åtgärder som stöder handel. Förslaget kan även ge Finland möjligheter att agera inom ramen för EPA-Aid for Trade i samarbete med kommissionen och de EU-länder som verkar i regionen.

Kaffe skördas i Zambia. Foto: Marja-Leena Kultanen.

Samhällsutvecklingen är mycket sårbar i flera av länderna i Väst- och Centralafrika. Flera länder i regionen är under återuppbyggnad efter konflikter. För närvarande finns den allvarligaste väpnade konflikten i Demokratiska republiken Kongo. Konflikten regionala verkningar äventyrar stabiliteten i hela Centralafrika. Flera av länderna i regionen har inget demokratiskt system och kränkningar av mänskliga rättigheter är vanliga. Under de senaste åren har Västafrika blivit ett allt viktigare genomgångsområde för drogtrafiken till Europa och för människohandel.

Bilateralt utvecklingssamarbete har tidigare knappt bedrivits i Väst- och Centralafrika. Därför betonas det regionala samarbetets betydelse vid implementeringen av Finlands utvecklingspolitik. Utvecklingssamarbetet i regionen har foku-

serat på förhindrande av konflikter, krishantering och fredsbyggande i samarbete med regionala organisationer.

Västafrikanska staters ekonomiska gemenskap, ECOWAS, är den mest betydande regionala aktören i Västafrika med 15 västafrikanska länder som medlemmar. ECOWAS har utvecklats positivt under de senaste åren och gemensamma linjer i medlems- och givarländernas arbete börjar formas.

Finland har stött ECOWAS handeldvapenprogram med totalt 750 000 euro under åren 2006–2008. Programmets mål är att öka ECOWAS-ländernas kapacitet att förhindra illegal spridning av handeldvapen på nationell och regional nivå genom att främja implementeringen av den konvention om spridning (t.ex. export, import och tillverkning) av handeldvapen som antagits av regionens länder.

Avslutning på skoldagen i Kairo. Foto: Marja-Leena Kultanen.

Finland stöder dessutom organisationen för Stora sjöregionen (*International Conference on the Great Lakes Region ICGLR*), som strävar efter att stärka regional säkerhet, stabilitet och utveckling. I Västafrika verkar dessutom *Mano River Union*, som dock har relativt liten betydelse för den regionala integrationen.

Finland har deltagit i stabiliseringen av Stora sjöregionen genom att också ge stöd till Världsbankens program för att hjälpa före detta krigare att anpassa sig till ett normalt liv (*Multi-Country Demobilization and Reintegration*). Finlands andel av programfinansieringen är totalt 3 miljoner euro åren 2007–2012.

Dessutom stöder Finland internationella frivilligorganisationer (*International Non-Governmental Organisations, INGO*) som verkar i Västafrika i projekt kring förhindrande av konflikter, krishan-

tering och fredsbyggande. I Väst- och Centralafrika finns organisationerna i bl.a. Liberia, Guinea-Bissau, Elfenbenskusten, Demokratiska republiken Kongo, Guinea och Sierra Leone. INGO-projekten stöder samhälleligt hållbar utveckling i Afrika genom oberoende förmedling av information och rekommendationer samt stärkande av det civila samhällets förutsättningar att vara mer aktivt när det gäller förhindrande av konflikter. Organisationerna stöds med totalt 5 miljoner euro under åren 2009–2012.

Medel avsedda för regionalt samarbete har också använts för landspecifikt samarbete, särskilt i Liberia, där medel använts för att ge stöd till en konferens om kvinnligt ledarskap samt rättssystem i övergångsfasen. Vissa av de medel som avsetts för regionalt samarbete har kanaliserats via internationella frivilligorganisationer.

3.4.4 Nordafrika och Medelhavsregionen

När det gäller samhälleligt hållbar utveckling handlar utmaningarna i Nordafrika⁸ om regional konfliktlösning och förbättringar inom områdena utbildning, mänskliga rättigheter och jämställdhet. Den olösta Västsaharafrågan och Mellanösternkonflikten försvårar regional integration och samhällsutvecklingen. Förväntade framsteg gällande reformer och god samhällsstyrning har inte skett i alla regionens länder även om utvecklingen också varit positiv. Kraftig befolkningsstillväxt och ungdomsarbetslöshet är andra utmaningar. Fattigdomen, särskilt på landsbygden, och ojämn fördelning av tillgångarna utgör alltså problem i flera av regionens länder trots de senaste årens ekonomiska tillväxt. Nordafrikanska länder är också genomgångsländer för den illegala invandringen till EU.

Medelhavsregionen är en av nyckelområdena med tanke på utvecklingen i Mellanöstern och Nordafrika. I torrområdena äventyrar svag förvaltning av knappa naturresurser – särskilt vattenreser-

⁸ Den sammanlagda folkmängden i Nordafrika är ca 167 miljoner, varav ca 20 procent är 15–24-åriga.

ver, jordbruksmark och kustområden – ekonomisk utveckling, livskvalitet och samhällets stabilitet. Förorening av Medelhavet och bristande renhållning i flera av regionens länder utgör allvarliga problem. Jämte befolkningsstillväxten orsakar även stark urbanisering och turism på strandorter betydande miljöproblem i kustområdena. Ökenspridningens verkningar känns i 80 procent av regionens torrområden, där problemen förvärras av klimatförändringarna.

Finland agerar i regionen både bilateralt och som en del av EU. Egypten var en av de långvarigaste partnerländerna i Finlands bilaterala utvecklings-samarbete ända till år 2004. Åren 2004–2007 har en gemensamt avtalad övergångsstrategi tillämpats. Målet är att övergå från ett bilateralt utvecklingsbistånd i gåvoform till ett mångsidigare partnerskap. Fr.o.m. år 2008 har samarbetet med Egypten fortsatt som en del av det regionala samarbetet samt genom instrument för institutionell utveckling, affärspartnerskap och räntestöd.

EU:s medelhavspolitik bygger på den år 1995 initierade Barcelonaprocessen, som stärktes år 2008 genom att grunden för en Medelhavsunion skapades. Samarbetet med sydliga partner bygger på Europa–Medelhavsavtal om associering och Euro-

Exempel på främjande av hållbar utveckling i Nordafrika och Medelhavsregionen

Finlands stöd till implementeringen av Baselkonventionen om miljöfarligt avfall i arabländerna 2009–2011 (1,2 miljoner euro)

Finland stöder utvecklingen av kapaciteten på arabländernas regionala centrum för implementeringen av Baselavtalet om miljöfarligt avfall. Centrumet ligger i Kairo och koordinerar implementeringen av avtalet. Projektet genomförs tillsammans med sekretariatet för Baselkonventionen, som arbetar under UNEP. Målet med samarbetet är bl.a. att stärka partnerländernas offentliga förvaltning, utveckla lagstiftningen och implementeringen samt stöda frivilligorganisationernas verksamhet inom sektorn.

Stöd till implementeringen av FN:s ökenspridningsavtal 2009–2011 (2 miljoner euro)

Finland har stött implementeringen av FN:s ökenspridningsavtal i Nordafrika och Mellanöstern sedan år 2001. Stödet allokteras via UNDP:s Drylands Development-center i Beirut. Målet med projektet är att förbättra livsvillkoren för befolkningen i torrområden och minska fattigdomen genom hållbar utveckling. Ambitionen är att nå målet genom bl.a. säkerställande av att partnerländernas nationella handlingsprogram beaktar åtgärder för utveckling av torrområden och genom att utveckla den lokala förvaltningen av naturresurser. Därtill strävar programmet efter att ge produkter från torra regioner tillträde till marknader och diversifiera regionernas näringsstruktur. Också finländska samarbetspartner har deltagit i programmet, bl.a. Helsingfors universitet, Villi Pohjola och ProAgria Kajanaland.

Finland har stött vattenprogrammet i Amhara, som levererat rent vatten till över en miljon etiopier. Foto: Rauli Virtanen.

pas grannskapspolitik (ENP). Implementeringen av ENP finansieras genom ENPI-instrumentet (*European Neighbourhood and Partnership Instrument*). Centrala mål är bl.a. förbättrade verksamhetsbetingelser för handel, stärkande av god samhällstyrning och mänskliga rättigheter samt förhindrande av illegal invandring.

Finlands regionala utvecklingssamarbete i Nordafrika sträcker sig även till Mellanöstern. Samarbetet fortsätter primärt inom sektorerna miljö och mänskliga rättigheter. Detta kräver ett regionalt perspektiv eftersom lösningarna förutsätter att förvaltningen, lagstiftningen och tillämpningen av lagarna stärks i alla regionens länder. Finland har genom sitt stöd för regionalt utvecklingssamarbete strävat efter att utveckla avfallshantering och renhållning i regionen, förhindra ökenspridning och skydda Medelhavets kustvatten. Därtill har strävan varit att minska industrins utsläpp i luft genom både bilaterala och regionala projekt.

Projekt finansierade genom anslagna medel för lokalt samarbete, bilaterala projekt i palestinska områden (vatten-, undervisnings-, säkerhets- och

markförvaltningssektorn) och Egyptensamarbetet med de nya instrumenten kompletterar det regionala samarbetet.

3.5 Bilateralt samarbete

Cirka 50 procent av Finlands finansiella stöd till bilateralt utvecklingssamarbete allokeras till Afrika. Finland förbinder sig till ett långsiktigt samarbete med långvariga samarbetsländer i Afrika (Etiopien, Kenya, Moçambique, Zambia och Tanzania) där utgångspunkten är partnerländernas egna utvecklingsplaner samt starkt ägarskap och ledarskap. Finlands och andra biståndsgivares verksamhet kompletterar varandra.

3.5.1 Långvariga samarbetsländer

Finlands långvariga samarbetsländer i södra och östra Afrika är **Moçambique, Zambia, Tanzania, Kenya och Etiopien**. Förhandlingar om samarbetet hålls med

respektive land med 2–3 års mellanrum. Dessa utgör underlag för ett program på normalt 4–5 år som skapar en grund för samarbetet mellan Finland och partnerlandet. Gruppen av långvariga samarbetsländer torde förbli intakt under de kommande åren.

I de långvariga samarbetsländerna används mångahanda samarbetskanaler, bl.a. samarbete i programform, annat projektsamarbete, anslagna medel för lokalt samarbete och samarbete mellan institutioner samt affärspartnerinstrumentet. Dialogen mellan biståndsgivare och partnerländer betonar hållbar utveckling och särskilt främjande av natur-ekonomiskt hållbar utveckling.

Ramprogrammet för Afrika innehåller endast en sammanfattning av fokusområdena för Finlands utvecklingssamarbete i de huvudsakliga samarbetsländerna. Utförliga beskrivningar av samarbetet med dessa länder finns i de samarbetsdokument som utarbetas efter landspecifika samarbetsöverläggningar. Bifogat finns preliminärt planerade anslag för de huvudsakliga samarbetsländerna (Bilaga 1).

■ **Moçambique**

Finland stöder tre huvudsektorer: 1) undervisning, 2) hälsa och 3) jordbruk. Dessutom beviljar Finland budgetstöd för implementeringen av Moçambiques program för fattigdomsminskning. Stödet till hälsosektorn upphör efter år 2010.

År 2009 startas ett nytt skogsprogram som stöder utvecklingen av hållbart skogsbruk i Moçambique. Dessutom förbereds ett bilateralt vetenskaps-, teknologi- och innovationsprojekt. Nya initiativ kommer på undervisningsområdet och planeringen av en fortsättning på det bilaterala landsbygdsutvecklingsprojekt som avslutas år 2010 har inletts.

Anslaget till lokalt samarbete (PYM) används för stöd till landets frivilligorganisationer på utvalda prioriteringsområden (demokrati och rättsstatsutveckling, mänskliga rättigheter och jämställdhet, miljö och klimatförändringar och utveckling av privat sektor och företagspartnerskap). Därtill använder Finland PYM-medel för att främja vetenskapstekniskt samarbete. Ett exempel är Moçambiques Livsmedelssäkerhets- och näringsorganisations (*Food Security and Nutrition Association*) och Helsingfors universitets näringsprojekt.

■ **Zambia**

Finlands utvecklingssamarbete med Zambia inriktas på tre huvudsektorer i enlighet med den avtalade arbetsfördelningen mellan regeringen och biståndsgivarna: 1) miljö och naturresurser, 2) utveckling av den privata sektorn och 3) jordbruk och landsbygdsutveckling.

Programmets genomgående teman är god samhällsstyrning och utveckling av offentlig förvaltning. Finlands program utgör en helhet som stöder Zambias åtgärder för att åstadkomma en ekonomisk tillväxt som gynnar fattiga och naturekonomiskt hållbar utveckling. Instrumenten som används är bilateral handel, korgfinansierat projekt- och programbistånd, allmänt budgetstöd, IKI-instrumentet och PYM.

Stöd till bevakningssystem i samarbete med AfDB påbörjas för att förbättra jordbrukets produktivitet, användningen av förnybar energi effektiveras genom partnerprogrammet för energi och miljö och andra möjligheter att stöda energisektorn övervägs. IKI-samarbetet bereds mellan miljöministerierna och de geologiska forskningscentralerna och eventuellt forststyrelserna. Det nationella stödet till handel och utveckling stärks genom Aft-kapacitetsutvecklingsprogrammet och planer finns att stärka stödet genom North–South Corridor-initiativet. Stöd till frivilligorganisationer inom miljösektorn planeras genom en särskild fond (Trust Fund). Därtill ges aktivt stöd till utveckling av handelsrelationerna genom importfrämjande åtgärder och affärspartnerprogrammet Finnpartnership. Dessutom främjas Finnfunds finansieringsmöjligheter i Zambia.

■ **Tanzania**

Finlands bilaterala stöd till Tanzania inriktas på tre tematiska samarbetsområden: 1) skogsbruk och miljö samt jordbruk och bioenergi, 2) regional och lokal utveckling och 3) generellt budgetstöd. Genom generellt budgetstöd eftersträvas särskilt ett stöd till utvecklingen inom undervisnings- och hälsosektorn. Utvecklingspolitiska programmets genomgående teman har beaktats i allt samarbete. Dessa teman stöds också genom anslagen till samarbetet med frivilligorganisationer och lokalt samarbete (PYM).

Zambiernas huvudsakliga föda – majs – växer ståtligt på Cathreen Chabwes (till v.) majsodling i Luapula. Foto: Outi Einola-Head.

Nya samarbetsinitiativ i enlighet med utvecklingspolitiska programmet stöds inom sektorerna informationssamhälle och energi. Under åren 2009–2010 inrättas dessutom ett institut för hållbar utveckling i Tanzania som ett led i intensifieringen av samarbetet mellan Finland och AU.

■ Kenya

Fokusområden i Finlands bilaterala utvecklingssamarbete med Kenya är 1) stöd till utveckling på det rättsliga området och god samhällsstyrning, 2) skogssektorn, 3) landsbygdsutveckling.

När det gäller bilateralt samarbete förbereds ett fortsättningsprogram för stödet till skogssektorn och ett nytt samarbetsprogram för landsbygdsutveckling inklusive stöd till det pågående millenniemålprogrammet på lokal nivå i Kenya. Programför-

beredelserna pågår. Dessa är centrala förutsättningar för det fortsatta samarbetet. Genom anslag till frivilligorganisationer och lokalt samarbete stöds främst främjandet av demokrati, mänskliga rättigheter och god samhällsstyrning samt fattigdomsminskning. IKI-samarbetet startas upp på jordbruks- och skogssektorerna.

■ Etiopien

Finlands och Etiopiens bilaterala utvecklingssamarbete fokuserar på två prioriterade sektorer: 1) undervisningssektorn och 2) vattensektorn. Vattenprogrammet utvidgas från vattenförsörjning och renhållning på landsbygden till hållbar utveckling av vattenreserver och naturresurser inklusive långsiktig utveckling av markförvaltningsförhållandena. Genom hållbar användning av naturresurser stärks också för-

utsättningarna för ekonomisk tillväxt samt etiopernas förmåga att anpassa sig till extrema förhållanden som klimatförändringar medför.

3.5.2 Länder under återuppbyggnad efter våldsamma kriser

På den afrikanska kontinenten är särskilt **Sudan** och **Somalia** stater som är under återuppbyggnad efter våldsamma kriser. Finland stöder ländernas utveckling även med utvecklingspolitiska metoder. Stöd till länder som är under återuppbyggnad efter kriser förutsätter ett holistiskt angreppssätt där utvecklingssamarbete, humanitärt bistånd och krishantering koordineras för att åstadkomma bästa möjliga kombinationseffekt. Metoderna fastställs med beaktande av ländernas särskilda behov och förhållanden med målet att främst stöda ländernas fredsprocesser. Smidigt samarbete och koordination med andra aktörer är en grundförutsättning för effektiv verksamhet.

I **Sudan** är Finlands mål att stöda det internationella samfundets ansträngningar för demokratiutvecklingen i landet och hållbar utveckling. Jämte återuppbyggnaden av södra Sudan är det centrala att förhindra nya potentiella konflikter, fredsbyggande och att starta återuppbyggnaden i Darfurområdet när ett hållbart fredsavtal har åstadkommit. Sudans interna instabilitet återspeglas i den regionala stabiliteten och säkerheten i Afrikas horn samt Öst- och Centralafrika.

Efter avslutningen av det mellanstatliga samarbetet (1991) har Helsingfors universitets tropikinstitut i Vik fortsatt forskarsamarbetet med Sudan. Finansieringen har bl.a. kommit från Finlands akademi och Helsingfors universitet. Sedan år 2008 finansierar utrikesministeriet ett IKI-projekt på forststyrelsen i södra Sudan.

Under de senaste åren har Finland särskilt gett humanitärt stöd till Sudan och kanaliserat medel via Världsbankens fond *Multi Donor Trust Fund* (MDTF) till återuppbyggnadsprogrammet i södra Sudan. Dessutom stöder Finland administrationen av Östra Nilens avrinningsområde i Sudan.

Finland är beredd att stöda stabilitet och återuppbyggnad i **Somalia** som en del av en FN-driven process. Det humanitära läget är dåligt och hjälpbe-

hovet kvarstår trots eventuella förbättringar av den interna situationen. De regionala verksamhetsbetingelserna inklusive Eritreas och Etiopiens roll är centrala i sökandet efter en hållbar lösning på situationen i Somalia.

3.5.3 Andra länder inom bilateralt samarbete

■ *Republiken Sydafrika*

Dialogen och samarbetet mellan Finland och Sydafrika har intensifierats under de senaste 15 åren, bl.a. i frågor som rör fred och säkerhet samt regional ekonomi (SADC, AU, NEPAD) och globala (bl.a. FN, WTO) frågor. När det gäller handel och investeringar är och förblir Sydafrika Finlands överlägset mest betydelsefulla partner på den afrikanska kontinenten.

År 1995 inleddes ett utvecklingssamarbete i gåvoform, som fortsätter till år 2010. Därefter flyttas fokus till användning av partnerinstrumenten (IKI, Finnpartnership FP, North-South-South NSS, osv.) samt regionalt samarbete och trepartssamarbete på den afrikanska kontinenten. Referensramen för relationerna mellan Finland och Sydafrika utgörs av det strategiska EU–Sydafrika-partnerskapet, Finlands och andra nordiska länders särskilda status i landet som stöttare av Afrikas frihets- och självständighetskamp samt den bilaterala partnerstrategi som antogs i början av år 2009. Sydafrika är som ett regionalt handels- och kompetenscentrum en viktig partner i det tematiska samarbete i södra Afrika som Finland nu förbereder.

■ *Namibia*

Formerna för Finlands och Namibias samarbete håller på att ändras i och med övergångsperioden 2004–2007. Målet är att främja handels- och ekonomiska relationer mellan länderna. I övergångsfasen har mångsidig användning av nya instrument (IKI, FP, räntestöds krediter etc.) främjats. I år är stödet i gåvoform ca 5 miljoner euro. Fokusområden i det nuvarande samarbete är fattigdomsminskning, jämlikare utveckling och utveckling av handelsrelationer-

*Det nya köpcentret lockar kunder i Zambias huvudstad Lusaka.
Foto: Matti Nummelin.*

na, bl.a. inom gruv- och energisektorerna. Dessutom stöder Finland utveckling av demokrati och mänskliga rättigheter. PYM-stödet används på flera sektorer.

Namibia deltar i flera regionala projekt som planeras i södra Afrika: utveckling av informations- och kunskapssamhället, handel, naturresurser och hållbar utveckling.

3.6 Multilateralt samarbete

Multilateralt samarbete har en betydande roll i Finlands utvecklingspolitik och utvecklingssamarbete. År 2008 kanaliserades ca 40 procent av Finlands offentliga utvecklingsbistånd via multilaterala organisationer och EU. En betydande del av denna

finansiering riktar sig till Afrika. I samarbetet med multilaterala aktörer och EU betonar Finland behovet av koordination mellan olika aktörer och koherens på landnivå för att millenniedeklarationens utvecklingsmål ska uppfyllas. För att förbättra verksamhetens effektivitet främjar Finland interna reformer i multilaterala organisationer som initiativet ”Ett FN” och följer hur dessa omsätts i praktiken. Finland deltar i samarbetet med multilaterala organisationer på landnivå och genom att påverka organisationernas riktlinjer och strategier på direktionnivå. I FN-samarbetet strävar Finland efter att styra finansieringen till gemensamma landprogram som olika FN-aktörer driver.

FN-samarbetet är en central kanal för implementering av Finlands utvecklingspolitik och det mul-

tilateral samarbetet i Afrika. Merparten av finansieringen som kanaliseras via FN-systemet riktas till Afrika, där möjligheterna att nå millenniemålen har försämrats ytterligare till följd av recessionen i världsekonomin. Viktigaste samarbetspartner i Afrika är UNDP, UNEP, UNICEF, UNFPA och WHO. Därutöver stöder Finland i ökande grad utveckling av livsmedelstrygghet och landsbygdsnäringsarna via FAO, IFAD och WFP.

Genom UNDP stöder Finland afrikanska länders kapacitet i fråga om demokrati, god samhällsstyrning samt offentlig ekonomi och främjar därmed samhällsutvecklingen. Finland kan mer än i dag utnyttja och stöda UNDP:s byrå för konfliktförebyggande och återuppbyggnad (*Bureau for Crisis Prevention and Recovery, BCPR*). Miljö- och klimatfrågorna håller på att hamna i frontlinjen i UNDP:s verksamhet. Finland stöder UNDP:s arbete på denna sektor i samarbete med FN:s miljöprogram (UNEP). UNDP:s och UNEP:s samarbete i klimat- och miljöfrågor måste effektivteras också i Afrika.

Finland stöder afrikanska länders kompetens och beredskap när det gäller att svara för sina internationella miljöpolitiska åtaganden, bl.a. genom att stöda ländernas deltagande i FN:s miljöförhandlingar. Ett av Finlands mål i de internationella klimatförhandlingarna är att främja kvinnors ställning genom att införliva kvinnoperspektivet i det nya internationella klimatavtalet och stöda kvinnornas deltagande i förhandlingsprocessen.

Afrikanska länder har hittills varit klart underrepresenterade på marknaden för s.k. ren utveckling (*Clean Development Mechanism, CDM*) och de har ställt kraftfulla krav på att den ojämna geografiska fördelningen ska rättas till. Finland har stött förstärkning av CDM-kapaciteten i Afrika inom ramen för det s.k. Nairobi Framework-initiativet med målet att främja inträdet på CDM-marknaden för afrikanska länder söder om Sahara. Finland förbereder det första Afrikaprojektet i Sydafrika inom det bilaterala programmet för utsläppshandel.

UNEP är en central aktör i främjandet av millenniemålen och särskilt i förverkligandet av en miljömässigt hållbar utveckling i Afrika. Finland ger ett betydande stöd till UNEP:s post conflict-arbete och denna sektor har de senaste åren utvecklats till ett av UNEP:s sex grundpelare. Finland anser att det är viktigt att UNEP:s post conflict-arbete stärks och

även i fortsättning utgör ett av dess strategiska prioriteringar. Finland och UNEP har ett gemensamt miljödiplomatiprojekt, som siktar på användning av miljön som redskap för fredsbyggande i bl.a. Sudan, Sierra Leone, Liberia, Angola, Elfenbenskusten och Demokratiska republiken Kongo. Finland har bidragit med 2 miljoner euro till projektet åren 2008–2009.

UNICEF har en betydande roll i Afrika som en organisation med fokus på barnens ställning och skydd av barn med beaktande av kontinentens utmaningar när det gäller att uppfylla millenniemålen angående barn- och mödradödlighet, grundutbildning, bekämpning av hiv/aids och jämställdhet. Finland har stött UNICEF med generella bidrag som riktas övergripande till organisationens verksamhet. Även UNFPA:s fokusområden – befolkningstillväxt och utveckling, reproduktiv hälsa och jämställdhet – är mycket viktiga med tanke på en hållbar utveckling i Afrika. UNFPA fokuserar sin verksamhet på de fattigaste u-länderna. Därför är organisationen en viktig kanal för Finland, särskilt beträffande stöd till de minst utvecklade afrikanska länderna. UNFPA ger även humanitärt bistånd, som till stor del riktas till Afrika. WHO är en betydande aktör i Afrika och en viktig samarbetspartner med tanke på målen för Finlands utvecklingspolitik. UNICEF och UNFPA samarbetar med WHO i frågor som rör barns hälsa, kroniska sjukdomar och epidemier.

Hiv/aids är en av de centrala utvecklingsproblemen i flera afrikanska länder. Den viktigaste internationella kanalen i Finlands arbete mot hiv/aids är UNAIDS. I sitt UNAID-arbete betonar Finland utveckling av hälsovårdssystemen – särskilt primärhälsovården – sexuell och reproduktiv hälsa, koppling av hiv/aids till samhällsutvecklingen, frågor om mänskliga rättigheter och jämställdhet, ungdomars hälsofostran samt förebyggande verksamhet. En viktig kanal för Finlands samarbete inom hälsovårdssektorn i Afrika är Globala hälsofonden (*Global Fund Tuberculosis, Aids, Malaria, GFTAM*).

WFP är i enlighet med Finlands utvecklingspolitiska program en av huvudmottagarna av vårt bidrag till FN:s utvecklingssamarbete. WFP:s huvudsakliga verksamhet i nödsituationer och långsiktiga utvecklingsprogram har ett direkt samband med FN:s millenniemål om att halvera antalet människor som lever i extrem fattigdom och

*Ebenholts förädlas till en klarinett på sågen i Mingoyo i Tanzania.
Foto: Satu Santala.*

hungersnöd till år 2015. Med beaktande av att över hälften av världens livsmedelshjälp riktas till Afrika har WFP en primär roll som samarbetspartner för Finlands humanitära bistånd.

FAO liksom FN:s specialorganisation för utvecklingsfinansiering av jordbruket IFAD siktar på att förbättra livsmedelstryggheten. Huvudfokus i deras verksamhet är landsbygdens fattiga och mest sårbara befolkningsgrupper. De strävar också efter att förbättra landsbygdsnäringarna och de fattigas levnadsvillkor och -miljö. Finland stöder dessutom IFAD via bilaterala partnerprogram.

Partnerprogrammets huvudsakliga fokusområde är Afrika, dit minst 50 procent av tillgängliga medel allokeras.

Finlands centrala samarbetspartner i Afrika bland **internationella finansinstitut** är Världsbankgruppen och Afrikanska utvecklingsbankgruppen. Finlands stöd till Världsbankgruppens och Afrikanska utvecklingsbankgruppens verksamhet består av både generell finansiering och bidrag till bilaterala partnerprogram.

Merparten av Finlands finansiering till **Världsbanksgruppen** kanaliseras via IDA, som är den största finansiären som erbjuder s.k. mjuka villkor för de fattigaste u-länderna i Afrika. Det primära målet är att minska den globala fattigdomen genom att stöda och främja hållbar ekonomisk och social utveckling i u-länderna. Minst hälften av IDA-finansieringen riktas till afrikanska länder söder om Sahara. Verk-

samheten planeras utifrån nationella prioriteringar utifrån respektive lands speciella behov och utmaningar. I sköra länder och sådana där återuppbyggnad efter kriser pågår, vilka uppfyller kriterierna för IDA-finansiering, är målet att skapa förutsättningar för hållbar utveckling och trygga freden. I klimatsamarbetet fokuserar IDA på verksamhet som stöder anpassning till klimatförändringarna. När det gäller bekämpning av klimatförändringar är IDA:s fokusområden tillgången på ren energi samt hållbart jord- och skogsbruk.

På grund av Världsbankgruppens Afrikafokus riktar också en betydande del av Finlands och Världsbankgruppens bilaterala partnerskapsprogramfinansiering till Afrika. Partnerskapsprogrammets fokusområden är främjande av miljömässigt och socialt hållbar utveckling, utveckling av den privata sektorns verksamhetsförutsättningar, handels- och utvecklingstematik, stöd till sektorerna energi, skog och informationssamhället, parlamentens roll, god samhällsstyrning och stärkande av mänskliga rättigheter. Genom Världsbankens multilaterala EITI-fond (*Extractive Industries Transparency Initiative, EITI*) stöder Finland ansträngningarna att effektivisera användningen av de nationella naturresurserna. EITI:s mål är att u-ländernas regeringar och internationella företag ska förbinda sig att publicera uppgifter om finansiering av olje-, gas- och gruvverksamhet och därmed förhindra korruption och konflikter samt minska den fattigdom som dessa orsakar. Förutom de ovan nämnda partnerskapsprogrammen kanaliseras finansieringen via olika tematiska och regionala fonder.

Finansieringen till **Afrikanska utvecklingsbankgruppen** styrs helt och hållet till Afrika. Bankgruppens centrala mål är att minska fattigdomen genom att främja hållbar ekonomisk och social utveckling och beakta vissa genomgående teman. Afrikanska utvecklingsfonden beviljar finansiering på mjuka villkor och fokuserar på stöd till de minst utvecklade, fattigaste afrikanska länderna. Merparten av Finlands stöd kanaliseras via fonden. I samarbetet betonar Finland en landspecifik ansats, samordning av nationella utvecklingsprioriteter och bankgruppens utvecklingsmål, främjande av hållbar ekonomisk och produktionsmässig tillväxt som förenas med rättvis inkomstfördelning samt god samhällsstyrning och eliminering av korruption.

Fokusområden i Finlands och Afrikanska bankgruppens bilaterala partnerprogram är miljö, anpassning till klimatförändringar och mildrande av klimatförändringarnas verkningar samt stöd till vetenskap och teknologi med anknytning till förnybar och ren energi samt skogsförvaltning.

Utöver Världsbank- och Afrikanska utvecklingsbankgruppen stöder Finland **Internationella valutafonden** IMF:s verksamhet för att stärka afrikanska länders kapacitet i frågor som rör makroekonomisk politik och förvaltning av offentlig ekonomi. I Afrika drivs tre regionala centrum för tekniskt stöd (AFRITAC) med IMF:s stöd. East AFRITAC (Tanzania) omfattar sju länder i östra Afrika, West AFRITAC i Mali betjänar tio västafrikanska länder och Central AFRITAC (Gabon) verkar i sju CEMAC-länder, Burundi och demokratiska republiken Kongo.

De nordiska länderna och 11 SADC-länder har grundat utvecklingsfinansinstitutet **NORSAD**. Det är en av kanalerna som Finland använder för att stöda verksamheten inom den privata sektor, särskilt i länder i södra och östra Afrika. NORSADs mål är att förbättra små och medelstora företags verksamhetsförutsättningar genom att bevilja finansiering till regionens affärsbanker och nationella utvecklingsbanker liksom indirekt till småföretagssektorn. Fr.o.m. år 2009 beviljar Nordiska utvecklingsfonden **NDF**-finansiering i gåvoform till de fattigaste u-länderna med fokus på anpassning till klimatförändringarnas verkningar. En betydande del av NDF-finansieringen riktas till Afrika. NDF verkar som finansiär huvudsakligen i samarbete med Världsbanken och Afrikanska utvecklingsbanken.

Att delta i lösandet av u-ländernas **skuldproblem** är en central del av Finlands samarbete med internationella och regionala utvecklingsfinansinstitut. Finland anser att skuldlättnader är nödvändiga när man strävar efter att stöda u-ländernas ansträngningar för att minska fattigdomen. När medel på detta sätt frigörs kan u-länderna rikta dem till produktionsmässiga och sociala investeringar samt utveckling av verksamhetsbetingelserna enligt nationella planer för minskning av fattigdomen.

Finland har använt medel för utvecklingssamarbete för att finansiera både HIPC:s (*Heavily Indebted Poor Countries Initiative, HIPC*) och MDRI:s (*Multilateral Debt Relief Initiative, MDRI*) skuldlättnadsprogram sedan starten av programmen. Merparten

av Finlands finansiering allokeras till Afrika eftersom majoriteten av länderna som omfattas av programmen finns i Afrika.

Förutom multilateral finansiering av skuldlättnader efterskänker Finland situationsspecifikt bilaterala utvecklingskrediter i enlighet med Parisklubbens stabiliseringsbeslut.

3.7 Humanitärt bistånd

Hälften av världens humanitära bistånd, årligen över fem miljarder dollar, allokeras till Afrika. De fyra största objekten i FN:s humanitära konsoliderade upprop (*Consolidated Appeals Process, CAP*) finns i Afrika: Sudan, Somalia, Demokratiska republiken Kongo och Zimbabwe. I Finlands humanitära bistånd utgör Afrikas andel av det riktade biståndet 75 procent och 52 procent av hela biståndet.

Det mest akuta biståndsbehovet i Afrika beror primärt på långvariga väpnade konflikter, efterspelet till inbördeskrig och allmän laglöshet i sköra stater. Antalet landinterna flyktingar är över 10 miljoner. I konfliktlägen är framkomsten av biståndet det största problemet eftersom de styrande normalt försöker försvåra hjälporganisationernas arbete. Finlands bistånd kanaliseras huvudsakligen via FN-systemet. Aktörerna är organisationer som svarar för olika sektorer inom det humanitära biståndet. Bistånd kanaliseras också via finländska frivilligorganisationer samt Röda Korset och Röda halvmånen.

I Afrikas horn, Centralafrika och Västafrika förekommer utbredd livsmedelstrygghet och undernäring. På grund av befolkningstillväxten och den hotade torkan i och med klimatförändringarna ökar behovet av livsmedelshjälp. År 2008 omfattade WFP:s livsmedelshjälp 52 miljoner afrikaner. Kronisk livsmedelstrygghet måste primärt besvaras genom långsiktigt utvecklingssamarbete. Särskilt jordbruksproduktion och jordbruksutvecklingsprogram bör beaktas i humanitärt bistånd och utvecklingsprogrammets fortsättningsfaser.

3.8 Samarbetet med frivilligorganisationer

Det civila samhället i Finland med sina olika aktörer kompletterar Finlands offentliga utvecklingssamarbete både globalt och i Afrika. Dess mervärde betonas särskilt i det arbete som sker på gräsrotsnivå i u-länderna. Cirka en fjärdedel av Finlands bilaterala land- och regionspecifika samarbete i Afrika och ca tio procent av Finlands hela offentliga utvecklingssamarbete kanaliseras via frivilligorganisationer. Cirka hälften av alla frivilligorganisationsprojekt riktar sig till kontinenten och en nästan lika stor andel av de beviljade statsbidragen (44 %). Organisationerna stöder verksamhet i över 30 afrikanska länder.

Finlands långvariga samarbetsländer i Afrika betonas i frivilligorganisationernas utvecklingssamarbete eftersom cirka en tredjedel av deras projekt riktas till långvariga samarbetsländer. Tanzania, Etiopien och Kenya befinner sig i frontlinjen i samarbetet. Därtill verkar Finlandsstödda specialstiftelser i många afrikanska länder.

Det samarbete som stöds av frivilligorganisationerna kompletterar produktionen av bastjänster inom den offentliga sektorn i u-länderna, särskilt utbildning, hälsovård och sociala tjänster. Förstärkning av det civila samhället, landsbygdsutveckling och arbetet mot hiv/aids svarar för sin del på utmaningarna för en jämlik och samhällsligt hållbar utveckling. Frivilligorganisationernas projekt har en särskilt stor del i förbättrandet av handikappade människors ställning i Afrika.

Det civila samhället har en betydande roll när det gäller att föra ut utvecklingspolitiken i en vidare krets i Finland. De olika aktörerna når olika befolkningsgrupper i det finländska samhället på bred front och stärker finländarnas medvetenhet om globala utvecklingsproblem. Frivilligorganisationerna kan också påverka finländarnas värderingar och val, t.ex. konsumtionsbeteendet, vilket har betydande utvecklingspolitiska följdverkningar på lång sikt.

4. Metoder för implementering av ramprogrammet för Afrika

Vid implementeringen av Finlands utvecklingspolitiska ramprogram för Afrika utnyttjas alla förekommande samarbetsinstrument. De centrala instrumenten i det bilaterala samarbetet är projektsamarbete, programsamarbete, anslag till lokalt samarbete (PYM), samarbete mellan institutioner (IKI) och särskilt vid stöd till den privata sektorn och till handel Finnfund, Finnpartnership och räntestöd. Denna metodmix används också i det multilaterala samarbetet, särskilt vid implementeringen av multilaterala organisationers bilaterala partnerprogram.

Valet mellan olika samarbetsinstrument görs från fall till fall med beaktande av målen för olika samarbetsinitiativ, samarbetspartens arbetsätt, verksamhetsbetingelserna i partnerlandet etc. i syfte att säkerställa en effektiv och verkningsfull verksamhet.

I enlighet med regeringens utvecklingspolitiska program utvecklas vid behov nya instrument för implementeringen av ramprogrammet för Afrika så att de motsvarar förändrade verksamhetsbetingelser och arbetsätt i utvecklingsarbetet.

Konserver saluförs i Etiopiens huvudstad Addis Abeba. Foto: Milma Kettunen.

5.

Uppföljning av implementeringen av ramprogrammet för Afrika

Finlands utvecklingspolitiska ramprogram för Afrika genomförs och följs upp som en del av regeringens utvecklingspolitiska program i samarbete med utrikesministeriets olika avdelningar, beskickningarna, aktörerna inom statsförvaltningen och det civila samhället. Även samarbetspartner i form av multilaterala organisationer, EU samt Afrikas regionala organisationer har en central roll i implementeringen och uppföljningen av ramprogrammet.

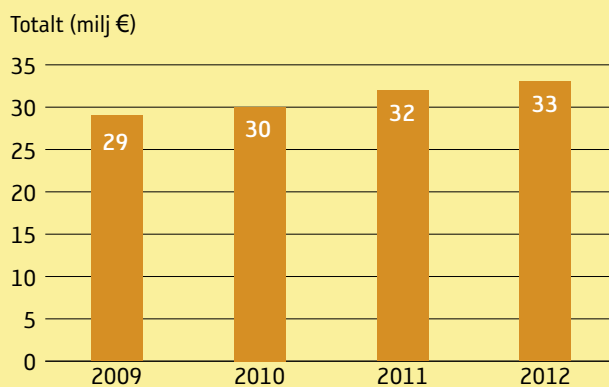
Inga separata mekanismer skapas för uppföljning av implementeringen av ramprogrammet utan uppföljningen sker med hjälp av statsförvaltningens och utrikesförvaltningens normala planerings-, uppföljnings- och utvärderingssystem. De centrala är EVP- och årsplaner, beskickningarnas resultatavtal, årlig rapportering till riksdagen samt separata utvärderingar. Vid uppföljningen och utvärderingen av samarbetet utnyttjas också material som produceras av multilaterala aktörer och regionala samsarbetsor-

ganisationer samt oberoende studier. Genom kontinuerlig uppföljning av verksamheten säkerställs att uppsatta mål och principer uppfylls.

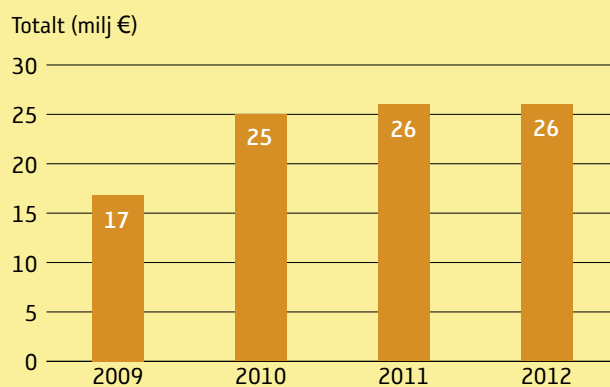
Riksdagen har en central roll i uppföljningen och utvärderingen av Finlands utvecklingspolitik och utvecklingssamarbete, däribland ramprogrammet för Afrika. Utrikesministeriet rapporterar årligen till riksdagen om implementeringen av Finlands utvecklingspolitik och utvecklingssamarbete, de uppnådda resultaten och om utvecklingsutmaningarna. Även den av statsrådet tillsatta Utvecklingspolitiska kommissionen (UPK) deltar aktivt i diskussionen om Finlands utvecklingspolitik och utvecklingssamarbete och följer aktivt implementeringen av dem. UPK utvärderar det finländska utvecklingssamarbetets kvalitet och verkan och ger årligen ett utförligt utlåtande om tillståndet för Finlands utvecklingspolitik.

Bilaga 1. Preliminära utbetalningsplaner för åren 2009-2012; Långvariga samarbetsländer ¹

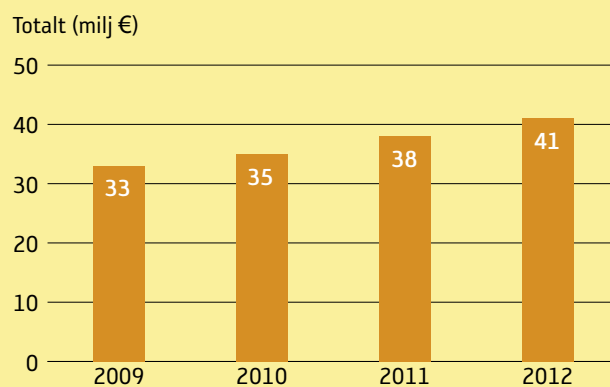
Moçambique

Zambia

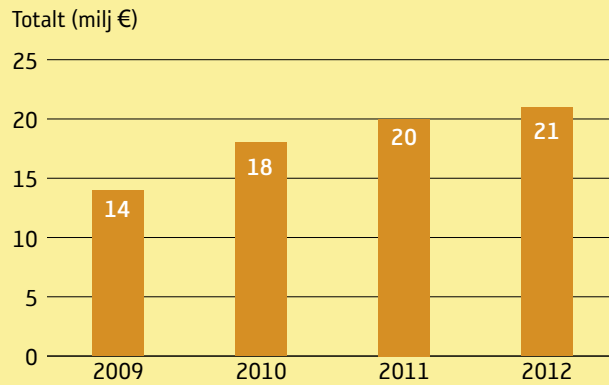
Tanzania

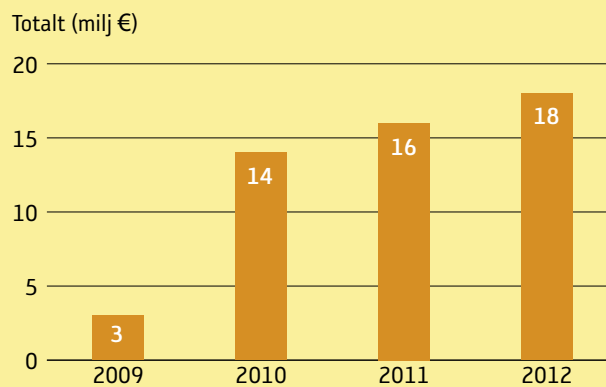

Bilaga 1. Preliminära utbetalningsplaner för åren 2009-2012; Långvariga samarbetsländer¹

Etiopien

Kenya

På grund av situationen i Kenya är Finlands totala anslag per år betydligt högre än den uppskattning av finansieringens nivå som baseras på det redan planerade samarbetsprogrammet.

¹ Utbetalningsplanerna är indikativa och kan förändras under implementeringen.

Bilaga 2. Använda förkortningar

AFT	Aid for Trade
APRM	African Peer Review Mechanism
AU	Afrikanska unionen
AWF	African Water Facility
CDM	Clean Development Mechanism
CGIAR	Consultative Group on International Agricultural Research
COMESA	Common Market for Eastern and Southern Africa
DSBA	Development Bank of Southern Africa
DCI	Development Cooperation Instrument
EAC	East African Community
ECOWAS	Economic Community Of West African States
ENP	European Neighbourhood Policy
ENTRO	Eastern Nile Technical Regional Office
EPA	Economic Partnership Agreements
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations
FLEGT	Forest Law Enforcement, Governance and Trade
GEF	Global Environment Facility
HIPC	Heavily Indebted Poor Countries Initiative
ICGLR	International Conference on the Great Lakes Region
ICRAF	World Agroforestry Centre
ICT	Information and Communication Technology
IDA	International Development Association
IFAD	International Fund for Agricultural Development

IFC	International Finance Corporation
IGAD	Intergovernmental Authority on Development
ILRI	International Livestock Research Institute
IUCN	International Union for Conservation of Nature
LVBC	Lake Victoria Basin Commission
MDRI	Multilateral Debt Relief Initiative
NBI	Nile Basin Initiative
NDF	Nordic Development Fund
NEPAD	New Partnership for African Development
PRESA	Pro-poor Rewards for Environmental Services in Africa
PYM	Finlands initiativ för lokalt samarbete
RRI	Rights and Resources Initiative
SACU	Southern African Customs Union
SADC	Southern African Development Community
UNAIDS	Joint UN Programme on HIV/AIDS
UNDP	United Nations Development Programme
UNECA	United Nations Economic Commission for Africa
UNEP	United Nations Environment Programme
UNFPA	UN Population Fund
UNHCR	UN High Commissioner for Refugees
UNICEF	UN Children's Fund
WFP	World Food Programme
WHO	World Health Organisation
WSP	Water and Sanitation Programme

Foton: Matti Remes, Matti Nummelin, Martti Lintunen, Rauli Virtanen, Marja-Leena Kultanen, Satu Santala, Outi Einola-Head.

Layout: Innocorp Oy

Tryckeri: Erweko Painotuote Oy, 2009

Trycksak
441 032

Utvecklingsinformation

PB 456
00023 STATSRÅDET
Telefon: (09) 1605 6370
Fax: (09) 1605 6375
Växel: +358 9 16005
Internet: formin.finland.fi/utvecklingspolitik
E-post: keoinfo@formin.fi

ULKOASIAINMINISTERIÖ
UTRIKESMINISTERIET